

Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova

**XL KVARTALNI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U OKVIRU
PROCESA INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU**

za period oktobar-decembar 2023.

Podgorica, mart 2024. godine

REZIME

Kvartalni izvještaji o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju obuhvataju najvažnije događaje iz procesa pristupanja Crne Gore koji se odnose na politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, pregovore o pristupanju Crne Gore EU, informisanje javnosti o procesu pristupanja Uniji, aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i Instrument za pretpristupnu podršku – IPA. Izvještaj se prosljeđuje članovima Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, s ciljem redovnog i sveobuhvatnog informisanja o procesu pregovora Crne Gore i razmjene mišljenja o aktuelnim temama i izazovima pregovaračkog procesa.

Tokom izvještajnog perioda koji obuhvata XL kvartalni izvještaj, kada je u pitanju politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, najviši zvaničnici Crne Gore imali su niz aktivnosti i sastanaka u oblasti evropske integracije. 10. samit Berlinskog procesa održan je 16. oktobra 2023. u Tirani. Lideri šest zemalja ZB potpisali su *Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA)*. Na marginama Samita, potpisan je *Sporazum o osnivanju Centra za sajber kapacitete na ZB*, a usvojeno je šest deklaracija.

Kada su u pitanju pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, Vlada je 25. oktobra 2023. usvojila *Izvještaj o samoprocjeni ispunjenosti privremenih i završnih mjerila u poglavljima pravne tekovine EU*. U cilju uspostavljanja pravnih pretpostavki za inoviranje ukupne strukture za pregovore, Vlada je 1. decembra 2023. donijela *Odluku o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji*, kojom su stvoreni su uslovi za bolju i efikasniju koordinaciju preostalih obaveza iz pregovaračkog procesa. Vlada je 29. decembra 2023. imenovala Predraga Zenovića za *glavnog pregovarača Crne Gore s Evropskom unijom*, čime je popunjena jedna od ključnih pozicija za pregovarački proces Crne Gore s Evropskom unijom. Pored navedenog, Vlada je 5. decembra 2023. odlučila o Informaciji o prioritetnim reformskim mjerama identifikovanim u kontekstu pripreme Plana rasta EU za Zapadni Balkan, i prihvatila *Prvi nacrt reformske agende za Instrument EU za reformu i rast*. Dodatno, 11. decembra 2023. Vlada je prihvatila i *Drugi nacrt reformske agende za Instrument EU za reformu i rast*, s ciljem afirmisanja podsticaja Evropske unije dostupnih kroz Instrument za reformu i rast za Zapadni Balkan, radi sprovođenja ključnih reformskih mjera u oblastima od strateškog značaja za ubrzanje ekonomskog rasta i konvergencije sa zemljama Evropske unije.

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su, između ostalog, održane prve konsultacije sa civilnim sektorom o pregovaračkom procesu, u organizaciji Ministarstva evropskih poslova.

Sastav Odbora za evropske integracije 28. saziva Skupštine Crne Gore, koji podrazumijeva predsjednika i 12 članova, potvrđen je na sjednici Skupštine 25. novembra

2023. Za predsjednika Odbora izabran je Ivan Vuković, dok su članovi Odbora na trećoj sjednici za zamjenika predsjednika izabrali poslanika Jovana Subovića. Odbor je od konstituisanja održao dvije sjednice.¹

Kada je u pitanju spровоđenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, tokom izvještajnog perioda održani su sastanci sljedećih sektorskih pododbora: *Pododbora za trgovinu, industriju, carine i poreze* (4. X 2023. u Briselu), *Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo* (10. X 2023. u Briselu), *Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku* (12. X 2023. u Briselu i u hibridnom formatu), *Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku* (12. X 2023. u Briselu, u hibridnom formatu), *Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku* (16. XI 2023. u Podgorici). Takođe, XVII redovni sastanak *Zajedničkog konsultativnog odbora između EU i Crne Gore* (ZKO), održan je 7. XII 2023. u Briselu.

Kada je u pitanju usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije, tokom četvrtog kvartala 2023. Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 47 prijedloga propisa, od čega je 30 zakona i 17 podzakonskih akata.

Kada je u pitanju Instrument pretpristupne podrške – IPA, tokom izvještajnog perioda, tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2016, IPA 2017, IPA 2018 i IPA 2020, te pripremi programa u okviru IPA III. U cilju nadgledanja cjelokupne efikasnosti, efektivnosti i usklađenosti sprovođenja EU podrške u Crnoj Gori, 24. novembra 2023. godine održan je Nadgledni IPA odbor, u zajedničkoj organizaciji Ministarstva evropskih poslova i Evropske komisije. Po pitanju IPARD-a II, Evropska komisija i Vlada Crne Gore su se tokom decembra 2023. godine saglasile sa izmjenama Finansijskog sporazuma 2014-2020 za IPARD II, tj. da se budžetske obaveze u pogledu implementacije i korištenja sredstava u okviru ovog programa produže za još jednu godinu, tačnije do 31. decembra 2024. godine, čime će se Crnoj Gori omogućiti dodatno vrijeme za realizaciju ugovorenih investicija i onih koje će se tek ugovoriti, u iznosu od 15 miliona eura. Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira, održanom 8. decembra 2023. godine u Briselu odobreni su projekti iz produženog 8. poziva i redovnog 9. poziva za sufinansiranje investicija za države Zapadnog Balkana. Crna Gora je u okviru 9. poziva podnijela jednu projektnu aplikaciju koja je pozitivno ocijenjena iz sektora saobraćaja, i to: Crna Gora–Srbija R4 željeznička povezanost, dionica Bar – Vrbnica; Rekonstrukcija dionice Bar-Golubovci (uključujući klizište Ratac i tunel Sozina) u iznosu od 112,6 miliona eura. Kada je riječ o programima prekogranične i teritorijalne saradnje, nastavljeno je sa sprovođenjem projekata iz IPA II programa i raspisivanjem poziva za programe iz IPA III perspektive. Takođe, nastavljeno je učešće Crne Gore u dvije makroregionalne strategije, za Jadransko-jonski i Dunavski region.

¹ Predsjednik Odbora je sazvao tri sjednice, ali je Druga sjednica Odbora odgođena za januar 2024. iz objektivnih razloga.

S a d r ž a j:

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije	5
2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji	12
2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji	26
2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu	30
3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju	31
4. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU	33
5. Instrument pretpristupne podrške – IPA	38
5.1. IPA II (2014–2020)	38
5.2. IPA III (2021–2027)	39
5.3. Tvining i Tajeks	47
5.4. Makroregionalne strategije	47

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije

Tokom izvještajnog perioda, najviši zvaničnici Crne Gore imali su niz aktivnosti i sastanaka u oblasti evropske integracije. U nastavku je dat pregled ključnih aktivnosti vezanih za politički dijalog Crne Gore i Evropske unije.

Predsjednik Crne Gore Milatović	<ul style="list-style-type: none">○ Učešće na 3. <i>Samitu Evropske političke zajednice (EPZ)</i> 05. oktobra 2023. godine u Granadi (Španija). Na marginama samita održani su bilateralni susreti sa predsjednikom Vlade Španije P. Sančezom, predsjednikom Francuske E. Makronom i predsjednikom Švajcarske Konfederacije A. Bersetom. Nedvosmisleno poslata poruka značaja integracije regiona ZB. Sa strane CG istaknuto da bi učlanjenjem naše zemlje u EU bila poslata poruka da je proces proširenja živ.
Predsjednik Skupštine Crne Gore Mandić	<ul style="list-style-type: none">○ Predsjednik Skupštine Crne Gore Andrija Mandić se sastao sa evropskim komesarom za susjedstvo i proširenje Oliverom Varhelijem 18. novembra 2023. godine u Budimpešti. Tokom susreta istaknuto da članstvo u EU ostaje strateški cilj Crne Gore, te da 28. saziv Skupštine snažno posvećen neophodnim reformama u cilju unapređenja evropske integracije Crne Gore.
Potpredsjednica Skupštine Crne Gore Popović	<ul style="list-style-type: none">○ Potpredsjednica Skupštine Crne Gore Zdenka Popović je predvodila delegaciju koja je posjetila Brisel 29. i 30. novembra 2023. godine, na poziv Evropskog parlamenta. Posjeta je imala za cilj intenziviranje dijaloga između crnogorskih poslanika novog saziva i članova Evropskog parlamenta, kao i predstavnika Evropske komisije i Savjeta, s naglaskom na proces pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.
Predsjednik Vlade Crne Gore Spajić	<ul style="list-style-type: none">○ Predsjednik Vlade Crne Gore Milojko Spajić boravio je u prvoj radnoj posjeti Briselu 18 - 21. decembra 2023. godine. Predstavljajući rezultate koje su 44. Vlada i ostale crnogorske institucije postigli u veoma kratkom periodu, a sa predstavnicima evropskih institucija planirane su aktivnosti u narednoj godini, što demonstrira jasnu stratešku opredijeljenost 44. Vlade Crne Gore za ubrzano učlanjenje u EU.
Bivši predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović	<ul style="list-style-type: none">○ Učešće na Samitu Berlinskog procesa, 16. oktobra 2023. godine u Tirani. Bivši PV govorio na Samitu lidera Berlinskog procesa tokom prve sesije „Integracija regiona u jedinstveno tržište i poboljšanje konvergencije sa EU”. Konstatovao je da samo bliža saradnja država Zapadnog Balkana može dovesti do napretka regiona i njegovog približavanja EU.

<p>Ministarstvo vanjskih poslova</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Učešće.mvp dr Ivanovića na Ministarskoj konferenciji „Veća, jača Unija – učiniti EU spremnom za proširenje i zemlje kandidate spremne za pristupanje“ 2. novembra 2023. godine. ○ Sastanak ministara vanjskih poslova EU-ZB na marginama Savjeta za vanjske poslove (FAC), 13. i 14. novembar 2023. godine. Na Ministarskom sastanku EU-ZB, Visoki predstavnik za vanjsku i bezbjednosnu politiku Žozep Borelj pohvalio države ZB koje ostvaruju potpunu usklađenost sa restriktivnim mjerama. Istakao da time potvrđuju privrženost univerzalnim vrijednostima i stratešku opredijeljenost članstvu u EU. Ministar vanjskih poslova Crne Gore dr Filip Ivanović govorio je o vanjskopolitičkim prioritetima nove Vlade, iskazavši odlučnost za ubrzanje evropskih integracija, očekivanje da će Crna Gora uskoro ispuniti privremena mjerila u poglavljima 23 i 24 i otpočeti sa zatvaranjem poglavlja. ○ Tokom posjete Briselu.mvp Ivanović učestvovao i na Ministarskom sastanku Grupe prijatelja ZB (Austrije, Slovenije, Hrvatske, Slovačke, Italija) sa ministrima vanjskih poslova zemalja ZB (Srbija, Albanija, S.Makedonija, Bosna i Hercegovina, Kosovo).
<p>Ministarstvo evropskih poslova</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ministarka Gorčević se 1. novembra sastala sa ambasadoricom EU u Crnoj Gori, Oanom Kristinom Popom. Sagovornice su razmijenile mišljenje u vezi sa predstojećim zadacima i planovima Ministarstva, kako u dijelu koordinacije pregovaračkog procesa, tako i u pogledu ispunjavanja obaveza u pregovaračim poglavljima. Saglasile su se o značaju dosadašnje i važnosti nastavka kontinuirane podrške EU, kako u dijelu jačanja administrativnih kapaciteta, tako i u sprovođenju obaveza i dostupnih EU fondova. ○ 8. novembra predstavljan je izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori 2023. ○ Šesnaesti sastanak Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku između Crne Gore i Evropske komisije, održan je 16. novembra 2023. koji je otvorila ministarka Gorčević, dok je u ime Evropske komisije otvorila Sindi van der Bogert, kopredsjedavajuća Pododbora i zamjenica šefa jedinice D2 za Crnu Goru i Srbiju u DG NEAR-u. ○ 17. novembra ministarka Gorčević sastala se sa ministarkom vanjskih poslova Rumunije, Luminicu Teodoru Odobesku. Zajednički je istaknuta važnost instrumenta Plan rasta za Zapadni Balkan za dalje sprovođenje reformi i ubrzanje integracije regiona u EU.

- 17. novembra u Skoplju je održan sastanak koji labije okupio ministre finansija i ekonomije, glavne pregovarače zemalja Zapadnog Balkana i visoke predstavnike Evropske unije, koji su otvoreno raspravljali o mogućnostima kako da se maksimalno iskoriste prednosti novodizajniranog Plana rasta, baziranog na četiri stuba: približavanje Zapadnog Balkana jedinstvenom tržištu EU, produbljivanje regionalne ekonomske integracije, ubrzanje temeljnih reformi i povećanje finansijske pomoći. Sastanku su sa crnogorske strane prisustvovali ministar finansija Vuković zajedno sa ministarkom evropskih poslova, Maidom Gorčević i ministrom ekonomskog razvoja, Nikom Gjeloshajem, na poziv ministra finansija Republike Sjeverne Makedonije, Fatmira Basamija.
- 23. novembra ministarka Gorčević sastala se sa ministarkom vanjskih poslova Kraljevine Belgije, Hadjom Labib. Na sastanku je istaknuto da će Belgija nastaviti snažno da podržava Crnu Goru u procesu pregovora s Evropskom unijom, a politika proširenja će biti među prioritetima predstojećeg predsjedavanja te države Savjetom EU, u prvoj polovini naredne godine.
- 28. novembra u Briselu održan je sastanak sa predstavnicima Evropske komisije, te razgovarano o Planu rasta i Agendi prioriternih reformi. U ime Vlade, na sastanku su učestvovali potpredsjednik Vlade i ministar ekonomskog razvoja, Nik Gjeloshaj, kao i ministri evropskih poslova i energetike i rudarstva, Maida Gorčević i Saša Mujović.
- 29. novembra ministarka Gorčević je razgovarala u Briselu sa evropskim komesarom za proširenje i susjedstvo, Oliverom Varheljijem i tom prilikom istaknuto da su se stvorile sve pretpostavke da stabilna i evropska Vlada, zajedno sa funkcionalnom zakonodavnom i sudskom granom vlasti intenzivira reforme na polju vladavine prava. U zajedničkom interesu je ubrzanje pregovaračkog procesa.
- 29. novembra u Briselu ministarka Gorčević je imala odvojene sastanke sa specijalnim predstavnikom EU za Zapadni Balkan, Miroslavom Lajčakom i poslanikom Evropskog parlamenta i predsjedavajućim Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Vladimirom Bilčikom.
- 7. decembra ministarka Gorčević se sastala u Briselu sa predsjednikom Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta, Oliverom Ropkeom, i njegovim saradnicima. Na sastanku su razmijenjena mišljenja o aktuelnom stanju u procesu pristupanja EU, kao i saradnji Vlade i civilnog sektora u pregovaračkom procesu.

- 7. decembra održan je sedamnaesti sastanak Zajedničkog konsultativnog odbora između EU i Crne Gore (ZKO) u Briselu. Sastanak je otvorio predsjednik Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta Oliver Ropke, zamjenica predsjednika Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta Aurel Laurențiu Plosceanu i ministarka Gorčević.
- 7. decembra ministarka Gorčević učestvovala je na panelu „EU proširenje: nova geopolitička urgencija“ koji je organizovao Institut Prijatelji Evrope u Briselu. U tom kontekstu istaknuto je da pokretanje instrumenta Novi plan rasta za Zapadni Balkan, predstavlja snažan mehanizam da se reforme u regionu odvijaju u pravom smjeru.
- 8. decembra ministarka Gorčević je učestvovala na sastanku Strateškog i Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira u Briselu. Tom prilikom, Evropska unija je opredijelila Crnoj Gori dodatnih 112,6 miliona eura za infrastrukturne projekte u okviru 9. poziva za sufinansiranje investicija.
- 27. decembra Vlada je u predviđenom roku dostavila Evropskoj komisiji set reformi, kao preduslov za dobijanje novca iz novog fonda u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan. EK je usvojila 8. novembra Plan rasta za Zapadni Balkan, sa ciljem ubrzanja procesa proširenja i rast ekonomija država kandidata. U tu svrhu, predložen je novi fond za reforme i rast za region od šest milijardi eura (dvije milijarde eura bespovratnih sredstava, a četiri milijarde eura u obliku povoljnih zajmova) za period 2024-2027.
- Ministarka Gorčević je u izvještajnom periodu održala brojne sastanke sa ambasadorima Italije, Češke, Turske, Austrije, Francuske, Njemačke, SAD, Rumunije, Mađarske, Ukrajine, Slovačke, Kine, Rumunije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Velike Britanije, Slovenije, Španije, Kosova, Sjeverne Makedonije, Finske, Grčke, Palestine. Takođe, održani su sastanci i sa drugim predstavnicima međunarodnih organizacija: UNICEF, Fondacija Konard Adenauer, UN, UNDP, IOM, Savjet Evrope, IRF, UNOPS, RESPA, EBRD.
-

Bilateralni odnosi

U izvještajnom periodu nastavljeno sa jačanjem bilateralne saradnje sa zemljama susjedima, Crna Gora i Republika Srbija su 11. decembra 2023. uspostavile direktan platnipromet između dvije države. Vlada Crne Gore i Vlada Republike Srbije su u izvještajnom period potpisale dva ugovora, i to: Ugovor između Crne Gore i Srbije o dopuni ugovora između Crne Gore i Srbije o izručenju, potpisan 16. oktobra 2023. i Ugovor o ustupanju na korišćenje licence za centralizovane platforme za slanje, prijem,

upravljanje i čuvanje e-faktura pravnih lica i preduzetnika, na period od tri godine, potpisan 27. oktobra 2023.

Regionalne i druge međunarodne organizacije

Crna Gora je u kontinuitetu posvećena regionalnoj saradnji i aktivno učestvuje u izgradnji stabilnijeg i bezbjednijeg regiona kroz učešće u radu brojnih regionalnih mehanizama. U izvještajnom periodu (*oktobar-decembar 2023*), izdvajamo sastanke u okviru regionalnih inicijativa, na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva vanjskih poslova:

1) Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP) i Savjet za regionalnu saradnju (RCC)

- Sastanak političkih direktora SEECP-a, 26. oktobra u Skoplju, pod predsjedavanjem Sjeverne Makedonije;
- Sastanak Finansijskog potkomiteta Borda RCC-ja, 10. oktobra 2023. u Sarajevu;
- Sastanci Borda RCC-ja, kao i Trojke SEECP-a, RCC-ja i EU 8. novembra 2023. u Sarajevu;
- Velika regionalna bezbjednosna konferencija (JUMBO) u organizaciji RCC-ja, 14-15. novembra u Rimu.

2) Unija za Mediteran (UzM)

- Sastanak visokih zvaničnika Unije za Mediteran, 4. oktobra 2023. godine u Briselu.
- **VIII Regionalni forum Unije za Mediteran** održan je 27. novembra 2023. godine u Barseloni. Na Forumu, kojim je obilježeno petnaest godina od osnivanja UzM, učestvovao je ministar vanjskih poslova **dr Filip Ivanović**. Na Forumu se razgovaralo o izraelsko-palestinskom pitanju i zaključeno je da je uspostavljanje dugoročnog mira između dvije nezavisne države, koje su ujedno zemlje osnivačice ove organizacije, jedino moguće rješenje;

3) Centralno-evropska inicijativa (CEI)

- Sastanci Komiteta nacionalnih koordinatora CEI održani su, u okviru moldavskog predsjedavanja, 21. novembra u Kišinjevu i 15. decembra u Trstu;
- **Redovni godišnji sastanak ministara vanjskih poslova CEI** održan je 22. novembra u Kišinjevu. Šef crnogorske delegacije bio je ministar vanjskih poslova Crne Gore **dr Filip Ivanović**. Na sastanku je usvojena Zajednička izjava ministara kojom je potvrđena posvećenost evropskoj perspektivi zemalja Zapadnog Balkana, Moldavije i Ukrajine. Takođe, poslata je poruka ujedinjenog CEI regiona po pitanju pružanja podrške Ukrajini u odbrani teritorijalnog integriteta i suvereniteta i borbi protiv ruske agresije.

- Crna Gora je podržala inicijativu osnivanja “Konvencije o jačanju CEI”, na osnovu odluka donijetih na Ministarskom sastanku (22. novembar, Kišinjev) i Konferenciji predsjednika parlamenata (26-27. novembar, Kišinjev).

4) Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbjeglice (MARRI)

- Sastanak **Komiteta MARRI** održan je 12. decembra 2023 u Skoplju.

5) Fond za zapadni Balkan (WBF)

- Sastanci Komiteta visokih zvaničnika **Fonda za Zapadni Balkan (WBF)** održani su u Tirani, 5-6. oktobra i 21-22. decembra;
- Konferencija pod nazivom “Upravljanje erom dezinformacija” održana je u Tirani, 14-16. novembra, u organizaciji WBF-a, Ministarstva vaniskih poslova Japana i Medunarodnog Višegradskog fonda (IVF);
- Info sesija WBF-a o objavljenom šestom pozivu za dostavljanje regionalnih projekata održana je u Podgorici, 27. novembra.

6) Jadransko-jonska inicijativa (JJI) i Strategija EU za jadransko-jonski region (EUSAIR)

- Sastanci visokih zvaničnika JJI i Upravnog odbora EUSAIR-a održani su 10-11. oktobra u Dubrovniku;

7) Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)

- Sastanak **Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG) Centra za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)** održan je 12. oktobra u Zagrebu;
- Konferencija Racviac-a na temu: „Bezbjednosni izazovi u Evropi“ održana je 6-7. decembra u Zagrebu.

Berlinski proces

10. Samit Berlinskog procesa održan je 16. oktobra 2023. u Tirani. Lideri šest zemalja ZB potpisali su Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA). Na marginama Samita, potpisan je Sporazum o osnivanju Centra za sajber kapacitete na ZB između državne sekretarke Ministarstva za Evropu i vanjske poslove Republike Francuske Lorans Bun, tadašnjeg predsjednika Vlade Crne Gore dr Dritana Abazovića i predsjednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar. Pored navedenog sporazuma, usvojeno je 6 deklaracija (*Zajednička regionalna izjava o prevenciji zagađenja plastikom, uključujući morske*

otpade, Zajednička izjava o namjeri za uspostavljanje regionalnog partnerstva iz oblasti klime između lidera ZB6 i Savezne Republike Njemačke, Zajednička deklaracija država zapadnog Balkana o uspostavljanju Opservatorije konvergencije na zapadnom Balkanu, Zajednička izjava država zapadnog Balkana i Evropske unije o inicijativi uvođenja WiFi4WB za ZB, Zajednička deklaracija između ZB6 i Evropske komisije, Svjetske banke, Transportne zajednice, CEFTA-e o pojednostavljivanju trgovine i transporta između ZB6 i Jedinstvenog tržišta EU i Zajednička deklaracija ZB o jedinstvenom području plaćanja u eurima (SEPA)).

Vlada Crne Gore je, 11. decembra 2023. godine, usvojila sva tri sporazuma o mobilnosti, dok je Skupština Crne Gore ratifikovala ove sporazume 18. decembra 2023. godine. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović je 20. decembra 2023. godine potpisao ukaze o proglašenju zakona kojima se potvrđuju ovi sporazumi.

Četvrti Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu CEFTA-e je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 15. decembra 2023. godine, dok je ratifikovan u Skupštini Crne Gore 29. decembra 2023. godine. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović je 30. decembra 2023. godine potpisao ukaz o proglašenju zakona kojim se potvrđuje ovaj sporazum.

Prva tri sporazuma su objavljena u Službenom listu 22. decembra 2023. godine ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 011/23 od 22.12.2023), dok je treći sporazum objavljen u Službenom listu 31. decembra 2023. godine ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 012/23 od 31.12.2023).

U izvještajnom periodu, održan je sastanak nacionalnih koordinatora Berlinskog procesa 5. oktobra 2023. godine u Tirani.

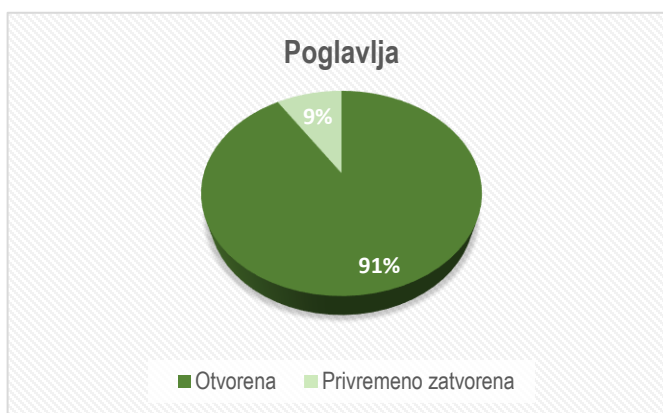
Saradnja sa OEBS-om i Savjetom Evrope

Saradnju Crne Gore sa OEBS-om i Savjetom Evrope karakterišu kvalitetna saradnja i intenzivan i konstruktivan dijalog visokih zvaničnika, u skladu sa jednim od ključnih prioriteta crnogorske vanjske politike, koji se ogleda u jačanju uloge naše države na multilateralnom planu. U odnosu na Savjet Evrope, kao posebno značajno treba istaći da su 2. novembra 2023. godine, na Platformi Savjeta Evrope za promociju zaštite novinarstva i bezbjednosti novinara, riješena 4 slučaja napada na crnogorske novinare, što doprinosi unapređenju reputacije Crne Gore u ovom domenu. Pored toga, u izvještajnom periodu izdvaja se nekoliko aktivnosti realizovanih na najvišem i visokom nivou i to:

- **14. decembar 2023.** – Predsjednik Vlade Crne Gore Miloško Spajić učestvovao je na 66. Plenarnom zasjedanju Komiteta eksperata za procjenu mjera za suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL).
- **19-20. decembar 2023.** – Direktor za koordinaciju programa Savjeta Evrope Klaus Nojkirh (Claus Neukirch) boravio je u službenoj posjeti Crnoj Gori, povodom učešća na sastanku Upravnog odbora korisnika zajedničkog programa Savjeta Evrope i Evropske unije „*Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku*“. Tom prilikom realizovani su razgovori sa ministrom vanjskih poslova dr Filipom Ivanovićem, ministarkom evropskih poslova Maidom Gorčević, ministrom pravde Andrejom Milovićem, ministarkom kulture i medija Tamarom Vujović i ministrom ljudskih i manjinskih prava Fatmirom Đekom.

2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Ukupan bilans rezultata Crne Gore u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa su **otvorena sva 33 pregovaračka poglavlja**, od kojih su **tri privremeno zatvorena**. U skladu sa prihvaćenom novom metodologijom pregovora sa EU, Crna Gora ne može pristupiti zatvaranju preostalih poglavlja dok ne ostvari napredak u pregovoračkim poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

U izvještajnom periodu, nastavljene su aktivnosti na realizaciji preostalih obaveza po pregovoračkim poglavljima, u skladu sa privremenim i završnim mjerilima i obavezama definisanim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Vlada je 25. oktobra 2023. usvojila Izveštaj o samoprocjeni ispunjenosti privremenih i završnih mjerila u poglavljima pravne tekovine EU. Iz dokumenta proizilazi da se Crna Gora u određenim poglavljima pravne tekovine približila internoj spremnosti za njihovo privremeno zatvaranje (5 - *Javne nabavke*, 6 – *Privredno pravo*, 7 – *Pravo intelektualne svojine*, 20 – *Preduzetništvo i industrijska politika*), dok u ostalim poglavljima preostaju dodatni koraci na planu njihovog ispunjenja. Kada je riječ o poglavljima 23 i 24 koja se odnose na oblast vladavine prava, okvirna samoprocjena crnogorske strane je da je ispunjeno oko dvije trećine zadatih privremenih mjerila, dok je kod preostalih privremenih

mjerila potrebno realizovati određene aktivnosti u oblastima od značaja u cilju njihove potpune realizacije.

U cilju uspostavljanja pravnih pretpostavki za inoviranje ukupne strukture za pregovore, Vlada je 1. decembra 2023. donijela Odluku o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji („Sl. list CG”, broj 112/23), kojom su stvoreni su uslovi za bolju i efikasniju koordinaciju preostalih obaveza iz pregovaračkog procesa. Shodno pomenutoj odluci, a u cilju uspostavljanja nove pregovaračke strukture, u decembru 2023. upućeni su pozivi relevantnim resorima te raspisan javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje članova 33 pregovaračke radne grupe. Na istoj sjednici, Vlada je usvojila Informaciju o Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru 2023, koju je pripremila Ministarstvo evropskih poslova, a sastoji se od sažetog prikaza ocjena o godišnjem napretku i opštoj spremnosti za članstvo u EU u oblasti političkih kriterijuma i poglavlja vladavine prava (poglavlja 23 i 24), kao i preporuka za unaprijeđenje stanja u ovim oblastima; sažetog prikaza ocjena o godišnjem napretku i opštoj spremnosti za članstvo u EU u pojedinačnim poglavljima pravne tekovine EU; uporedne analize godišnjeg napretka u pojedinačnim poglavljima pravne tekovine EU između Izvještaja EK za Crnu Goru 2022. i Izvještaja EK za Crnu Goru 2023; uporedne analize opšte spremnosti za članstvo u EU u pojedinačnim poglavljima pravne tekovine EU između Izvještaja EK za Crnu Goru 2022. i Izvještaja EK za Crnu Goru 2023; uporedne analize godišnjeg napretka i opšte spremnosti za članstvo u EU zemalja Zapadnog Balkana, Turske, Ukrajine, Gruzije i Moldavije u oblasti političkih kriterijuma, poglavlja vladavine prava (poglavlja 23 i 24) i ekonomskih kriterijuma, kao i uporedne analize godišnjeg napretka i opšte spremnosti za članstvo u EU zemalja Zapadnog Balkana, Turske, Ukrajine, Gruzije i Moldavije u pojedinačnim pregovaračkim poglavljima pravne tekovine EU.

Vlada je 29. decembra 2023. imenovala Predraga Zenovića za glavnog pregovarača Crne Gore s Evropskom unijom, čime je popunjena jedna od ključnih pozicija za pregovarački proces Crne Gore s Evropskom unijom.

Pored navedenog, Vlada je 5. decembra 2023. odlučila o Informaciji o prioritetnim reformskim mjerama identifikovanim u kontekstu pripreme Plana rasta EU za Zapadni Balkan, i prihvatila Prvi nacrt reformske agende za Instrument EU za reformu i rast. Dodatno, 11. decembra 2023. Vlada je prihvatila i Drugi nacrt reformske agende za Instrument EU za reformu i rast, s ciljem afirmisanja podsticaja Evropske unije dostupnih kroz Instrument za reformu i rast za Zapadni Balkan, radi sprovođenja ključnih reformskih mjera u oblastima od strateškog značaja za ubrzanje ekonomskog rasta i konvergencije sa zemljama Evropske unije.

*U dijelu **reformе javne uprave**, u odnosu na proces digitalizacije, Vlada je kroz Informaciju o pripremnim aktivnostima Crne Gore za poziv „Evropski habovi za digitalne inovacije“ u okviru EU programa „Digitalna Evropa“ zadužila Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Ministarstvo javne uprave da preduzmu sve potrebne aktivnosti kako bi bilo omogućeno učešće potencijalnih korisnika iz Crne Gore na pozivu „Evropski habovi za digitalne inovacije“ u okviru EU programa „Digitalna Evropa“. Takođe, usvojena je Informacija o Implementaciji platforme za Certifikaciono tijelo (CA) i Informacionog sistema za elektronsko upravljanje dokumentima i upravljanje procesom elektronskih sjednica Vlade s ciljem ažuriranja ovih sistema koji rade na zastarjelim platformama. Usvojena je i Informacija o zaključivanju Projektnog ugovora u vezi sa projektom „Podrška digitalnoj transformaciji u Crnoj Gori“ i prenosu novčanih sredstava za ovu namjenu koji ima za cilj razvoj e-usluga kroz procjenu potreba/prioriteta za uvođenje e-upravljanja i usluga za sve jedinice lokalnih samouprava u Crnoj Gori, kao i završavanje izrade Studije izvodljivosti za izgradnju Državnog Data centra i Disaster Recovery centra.*

Vlada je 16. novembra 2023. usvojila Informaciju o pripremnim aktivnostima Crne Gore za poziv „Evropski habovi za digitalne inovacije“ u okviru EU programa „Digitalna Evropa“. Crna Gora ima status pridružene zemlje ovom Programu koji omogućava korisnicima da, pod jednakim uslovima kao i korisnici iz država članica EU, imaju pristup pozivima za četiri oblasti i to: superkompjuteri, vještačka inteligencija, napredne digitalne vještine i obezbjeđivanje široke upotrebe digitalnih tehnologija u ekonomiji i društvu. Ovim povodom su zaduženi Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Ministarstvo javne uprave da preduzmu sve potrebne aktivnosti, kako bi bilo omogućeno učešće potencijalnih korisnika iz Crne Gore na navedenom pozivu, a u skladu sa važećim nacionalnim propisima koji uređuju oblast inovacija i državne pomoći.

Vlada je 1. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjeni Zakona o računovodstvu u javnom sektoru, kojom se predlaže odlaganje početka primjene Zakona o računovodstvu u javnom sektoru za tri godine, sa 1. januara 2024. na 1. januar 2027. zbog potrebe obezbjeđivanja izuzetno zahtjevnog IT rješenja tj. stavljanja u funkciju softvera za vođenje jedinstvene evidencije i registra nepokretnosti. Na istoj sjednici, Vlada je usvojila i Informaciju o Implementaciji platforme za Certifikaciono tijelo (CA) i Informacionog sistema za elektronsko upravljanje dokumentima i upravljanje procesom elektronskih sjednica Vlade. Ministarstvo javne uprave, u skladu sa Zakonom o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu, pruža elektronske usluge povjerenja organima državne uprave, odnosno obezbjeđuje i izdaje digitalne sertifikate za zaposlene u organima državne uprave (shodno važećoj Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave za ukupno 19 ministarstava i 25 organa uprave). Elektronska identifikacija je postupak korišćenja identifikacionih podataka u elektronskom obliku, koji na jedinstven način predstavljaju fizičko lice, pravno lice ili organ vlasti. S obzirom na to da se postojeći sistemi koriste od 2010. do 2023. i funkcionišu na zastarjelim platformama, biće

uspostavljeni novi sistemi, zasnovani na najsavremenijim tehnologijama i u skladu sa najboljim svjetskim praksama i međunarodnim standardima koji uređuju ovu oblast i oblast informacione bezbjednosti. U cilju realizacije Projekta, Vlada je donijela zaključke kojima su zaduženi nadležni organi da formiraju timove za praćenje, upravljanje, razvojni tim i tim za analizu biznis procesa i testiranje.

Vlada je 21. decembra 2023. usvojila Informaciju o zaključivanju Projektnog ugovora u vezi sa projektom „Podrška digitalnoj transformaciji u Crnoj Gori“ i prenosu novčanih sredstava za ovu namjenu i prihvatila tekst Projektnog ugovora. U dokumentu se navodi da je cilj ovog projekta da se doprinese povećanju bezbjednosti, odgovornosti, transparentnosti, inkluzivnosti, efikasnosti i efektivnosti javne uprave, kroz podršku u razvoju usluga e-uprave. Samim tim, očekuje se da će na adekvatan način biti sprovedena procjena potreba/prioriteta za uvođenje e-upravljanja i usluga za sve jedinice lokalnih samouprava u Crnoj Gori i biti završena Studija izvodljivosti za izgradnju Državnog Data centra i Disaster Recovery centra.

U oblasti **vladavine prava**, na osnovu nove Odluke o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, Vlada je 27. decembra 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za vladavinu prava, a javni poziv za izbor jednog predstavnika nevladinog sektora u ovom tijelu objavljen je 19. decembra 2023.

*U poglavlju 23 – **Pravosuđe i temeljna prava**, u dijelu koji se odnosi na pravosuđe, treba istaći dugo očekivana imenovanja poslednjeg nedostajućeg sudije Ustavnog suda, kao i tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika kojima se ispunjava potreba imenovanja nosilaca najviših pravosudnih funkcija. Usvojena je Informacija o analizi stvaranja uslova za uvođenje procesa vetinga u pravosuđu, čiji je cilj da ukaže na koji način treba pristupiti unaprjeđenju sistema odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija. U oblasti temeljnih prava, treba naglasiti usvajanje jednog od ključnih dokumenata u dijelu koji se odnosi na slobodu izražavanja tj. Medijsku strategiju Crne Gore 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024, kao i utvrđivanje Predloga zakona o izmjeni Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i televizija Crne Gore, kojim se određuje minimalni iznos za finansiranje nacionalnog javnog emitera Radio i Televizija Crne Gore i potvrđuje opredjeljenje Vlade da poštuje preporuke iz izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori da Javnom servisu bude obezbijeđeno predvidljivo i stabilno finansiranje. Utvđen je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čijim izmjenama se predviđa niz novina kojima će se stvoriti uslovi da građani lakše i brže ostvaruju pravo na pristup informacijama.*

U oblasti **pravosuđa**, Vlada je 19. oktobra 2023. usvojila Informaciju o analizi stvaranja uslova za uvođenje procesa vetinga u pravosuđu, čiji je cilj da ukaže na koji način treba pristupiti unaprjeđenju sistema odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija. Nakon detaljne analize, Ministarstvo pravde je zauzelo stav da je za crnogorske prilike

najadekvatniji sistem vetinga koji bi se izvršavao fazno, gdje bi prva faza obuhvatala izmjene odredbi Ustava koje se odnose na stalnost sudijske funkcije, sastav Sudskog savjeta i izbor članova ovog tijela, relevantnih odredbi koje se odnose na Tužilački savjet, kao i drugih odredbi koje su u direktnoj vezi sa procesom vetinga za čijim izmjenama i dopunama se ukaže potreba. Druga faza vetinga („pre-vetting“) obuhvatala bi proces ocjenjivanja članova i kandidata za članove Sudskog savjeta, Tužilačkog savjeta i komisija u specijalizovanim organima sudstva i tužilaštva (disciplinske i etičke komisije, komisije za ocjenjivanje itd.), dok bi treća faza podrazumjevala proces reforme sudova i Državnog tužilaštva i evaluaciju predsjednika sudova, sudija Vrhovnog suda, sudija Ustavnog suda, vrhovnog državnog tužioca, državnih tužilaca u Vrhovnom državnom tužilaštvu i rukovodilaca državnih tužilaštava. Uporedo sa njom bi se odvijao i rad internih komisija Sudskog i Tužilačkog savjeta koje bi u međuvremenu bile oformljene i obavljale bi veliki dio posla koji bi se odnosio na izbore novih nosilaca pravosudnih funkcija, kao i horizontalna pomjeranja/napredovanja unutar sudskog i tužilačkog sistema. S ciljem osiguravanja nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa, Vlada je 25. oktobra 2023. usvojila Informaciju o rješavanju stambenih potreba zaposlenih u upravi i pravosuđu, koja predviđa izradu akata kojim bi se Vladi prvi put omogućilo da bude tretirana kao drugo pravno lice u procesu osnivanja Stambene zadruge u ovom sektoru. Ovako zamišljena Zadruga radiće na transparentan način i obezbijediće Vladi praćenje toka finansija i ulogu u odgovornosti samog rukovođenja i trošenja sredstava, budući da se sredstva izdvajaju iz budžeta Crne Gore. Vlada je 16. novembra 2023. usvojila Informaciju o potrebi ostvarivanja održivog sistema pravosudne infrastrukture u Crnoj Gori, kojom su stavljeni van snage zaključci Vlade koji su se ticali rješavanja prostornih kapaciteta pravosudnih organa sa sjedištem u Podgorici. Takođe, zaduženo je Ministarstvo pravde da u saradnji sa Upravom za katastar i državnu imovinu sagleda mogućnosti i predloži adekvatnu lokaciju za izgradnju objekata za potrebe ovih organa. Vlada je 21. decembra 2023. usvojila Informaciju o potrebi izmjena i dopuna Zakona o arbitraži, u kojoj je istaknuto da Zakon, koji je stupio na snagu prije više od osam godina, nije pretrpio nikakve izmjene te da su značaj postupaka koji se rješavaju putem arbitraže, kao i društveni ambijent u kojem se Zakon primjenjuje, nametnuli potrebu njegovih izmjena i dopuna, posebno u djelu koji se odnosi na detaljnije propisivanje normi koje se odnose na arbitražni postupak, kao i prepoznavanje svih nadležnosti i procesnih mogućnosti Arbitražnog tribunala u dijelu koji se odnosi na rješavanje ovih sporova.

U odnosu na bilans rezultata u oblasti procesuiranja ratnih zločina, 20. decembra 2023. službenik Uprave policije Z.G. uhapšen je po nalogu Specijalnog državnog tužilaštva (SDT) zbog umiješanosti u ratne zločine u Bosni i Hercegovini.

U oblasti **borbe protiv korupcije**, Vlada je 12. oktobra 2023. utvrdila osnovu za vođenje pregovora i zaključivanje Ugovora između Crne Gore i Republike Srbije o dopuni Ugovora između Crne Gore i Republike Srbije o izručenju i prihvatila tekst Ugovora. Ugovorom koji

je trenutno na snazi, u okviru krivičnih djela korupcije, za koja se može dozvoliti izručenje sopstvenih državljana, nijesu predviđena krivična djela zloupotreba položaja u privrednom poslovanju, kao i zloupotreba ovlašćenja u privredi, a koja su predviđena Krivičnim zakonikom Crne Gore. Na ovaj način bi se otvorila mogućnost da, u predmetima za pomenuta krivična djela, Crna Gora i Republika Srbija, kao zemlje potpisnice, mogu jedna drugoj na zahtjev izručivati sopstvene državljanke radi krivičnog gonjenja, odnosno izdržavanja kazne zatvora. Vlada je 29. decembra 2023. donijela Uredbu o dopuni Uredbe o Vladi Crne Gore, kojom se uvodi obavezna provjera integriteta šefa Kabineta predsjednika Vlade, zamjenika šefa Kabineta predsjednika Vlade te savjetnika predsjednika i potpredsjednika Vlade, kao dio procedure njihovog zapošljavanja, u cilju izbjegavanja i rješavanja mogućih rizika sukoba interesa, i na taj način poboljšava se efikasnost antikorupcijskog mehanizma u okviru Vlade. Novim članom Uredbe propisuje se postupak provjere navedenih lica kroz evidencije koje vodi Agencija za sprječavanje korupcije, a na prethodni zahtjev generalnog sekretara Vlade. Na istoj sjednici, Vlada je donijela Odluku o dopunama Poslovnika Vlade Crne Gore, kojom se, radi smanjenja korupcijskih rizika u sadržaju propisa, predlaže uvođenje preliminarne kontrole na rizike od korupcije – CPL, kao obavezne u proceduri izrade predloga zakona i drugih propisa koje utvrđuje Vlada, a u skladu s aktom Ministarstva pravde kojim se uređuje sadržaj CPL obrasca. Preliminarna kontrola na rizike od korupcije treba da omogući predlagачu propisa da sagleda potencijalne korupcijske rizike koje propis može sadržati, a Agenciji da brže prepozna norme koje sadrže korupcijske rizike i da preporuke u cilju njihovog otklanjanja.

U oblasti **temeljnih prava**, Vlada je 19. oktobra 2023. usvojila Medijsku strategiju Crne Gore 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024. koja predstavlja jedan od ključnih dokumenata u domenu slobode izražavanja. Osnovni ciljevi koji se žele postići Medijskom strategijom odnose se na obezbjeđivanje povoljnijeg ambijenta za slobodu informisanja, protok ideja i mišljenja u ostvarivanju javnog interesa, generalnog poboljšanja uslova za rad i održivost medija, jačanja transparentnosti medijskog vlasništva, razvoja medijskog pluralizma i medijske pismenosti, jačanja samoregulacije te nezavisnosti i profesionalnosti javnih emitera. Vlada je 25. oktobra 2023. usvojila Informaciju o aktivnostima realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore za period januar – jun 2023. godine, koja sadrži prikaz podataka i aktivnosti nadležnih institucija na ispunjavanju obaveza iz pomenutog programa u navedenom periodu. U odnosu na oblast rodne ravnopravnosti, Vlada je 23. novembra 2023. usvojila Strategiju implementacije Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost i njoj pratećih rezolucija za period 2024-2027. sa Akcionim planom za 2024-2025. godinu. Riječ je o trećem strateškom dokumentu u procesu implementacije obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u međunarodnim organizacijama. Njegovom implementacijom na nacionalnom nivou nastojaće se unaprijediti stanje u oblasti rodne ravnopravnosti u sektorima

bezbjednosti, a prvenstveno u segmentima povećanja broja žena, kako u ukupnoj zastupljenosti u institucijama, tako i učešću u humanitarnim i mirovnim misijama. Vlada je 11. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjeni Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i televizija Crne Gore, kojim se određuje minimalni iznos za finansiranje nacionalnog javnog emitera Radio i Televizija Crne Gore, koji ne može biti manji od iznosa opredijeljenog za prethodnu fiskalnu godinu, s tim da on može biti uvećan u zavisnosti od makroekonomskih parametara i limita potrošnje. Na ovaj način se obezbjeđuje kontinuitet podrške države u obimu koji osigurava kvalitet pružanja javnih usluga i potvrđuje opredjeljenje Vlade da poštuje preporuke iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori da Javnom servisu bude obezbijeđeno predvidljivo i stabilno finansiranje.

Vlada je 27. decembra 2023. odlučila o Predlogu uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, kojom je ograničen broj mandata zastupnika, odnosno zamjenika zastupnika na najviše dva i kojom se propisuju: alternativni uslovi za imenovanje i razrješenje zastupnika i zamjenika zastupnika, detaljnija procedura javnog poziva za imenovanje zastupnika i zamjenika zastupnika i ograničava mandat trenutnog Zastupnika do izbora Zastupnika po izmjenjenoj i dopunjenoj Uredbi. Vlada je 29. decembra 2023. utvrdila i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čijim izmjenama se predviđa niz novina kojima će se stvoriti uslovi da građani lakše i brže ostvaruju pravo na pristup informacijama dok će organi imati proaktivnu ulogu tj. da organi nastupaju kao „otvoreni sistem“ u komunikaciji sa građanima. Na istoj sjednici Vlada je, zbog promjena u organizaciji i načinu rada državne uprave, donijela Odluku o Savjetu za prava djeteta, kojom je predviđeno da Savjetom predsjedava potpredsjednik Vlade za demografiju i mlade.

U poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, kroz utvrđivanje seta predloženih zakona u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, Crna Gora je izbjegla svrstavanje na „sivu listu“ Manivala, koja se odnosi na zemlje koje ne primjenjuju dovoljno efikasne mjere za sprečavanje pranja novca. Takođe, uvođenjem restriktivnih i drugih mjera, naša zemlja je nastavila s primjenom politike solidarnosti. Specijalno državno tužilaštvo je, u saradnji sa Specijalnim policijskim odjeljenjem i drugim nadležnim resorima, nastavilo s konkretnim aktivnostima na planu borbe protiv organizovanog kriminala, dok je Viši sud u Podgorici protiv dva pravna lica donio pravosnažnu presudu o trajnom oduzimanju više nepokretnosti čija je vrijednost u momentu sticanja (2006. i 2007.) bila oko 8 miliona eura, a danas i značajno veća.

U oblasti **migracija i azila**, Vlada je 19. oktobra 2023. usvojila Predlog programa privremene, hitne podrške transportnom sektoru u kontekstu trenutne globalne krize izazvane ratom u Ukrajini. Suština ovog akta je da se potencijalnim privrednim subjektima u sektoru transporta ne uskrati pravni osnov i pravo na određeni vid podrške tako što se ovaj Program ne bi usvojio do kraja 2023, do kada je predmetna regulativa na snazi, već

da se stvori pravni osnov koji bi značio da i u narednoj godini podrška može (ali i ne mora) biti realizovana.

Kada je u pitanju **vizna politika**, Vlada je 14. decembra 2023. usvojila Analizu ostvarenih benefita nakon donesenih odluka o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Arapske Republike Egipat, Kraljevine Saudijske Arabije i Republike Uzbekistan (cost-benefit analiza). Analizom je konstatovano da je donošenje navedenih odluka značajno doprinijelo poboljšanju avio dostupnosti, u cilju osvajanja novih visokoplatežnih emitivnih turističkih tržišta. Imajući u vidu postojanje velikog interesovanja posjetilaca iz ovih zemalja za Crnu Goru ali i, s druge strane, opredjeljenje Crne Gore da poštuje viznu politiku EU, predloženo je da se uspostave adekvatni mehanizmi kojima će se pojednostaviti i ubrzati proces odobravanja viza, kako bi se olakšala putovanja državljana onih zemalja koja su značajna turistička tržišta, a što će se pozitivno odraziti na ukupne ekonomske efekte. Ovo se prije svega odnosi na sistem elektronskih viza koji bi omogućio skraćanje procedure za odobravanje vize i povećanje turističkog prometa, kao i značajno smanjenje troškova u diplomatsko-konzularnim predstavništvima.

Na planu primjene **međunarodnih restriktivnih mjera**, Vlada je 19. oktobra 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera, utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije, s obzirom na stanje u Republici Tunisu i Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera, utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Republici Savez Mjanmara, kojima se Crna Gora pridružila, u skladu sa vanjskopolitičkim prioritetom usaglašavanja sa Evropskom unijom. Takođe, u cilju kontinuiranog usklađivanja sa jedinstvenom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, Vlada je 7. decembra 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u regiji Pridnjestrovlje u Republici Moldaviji. Pored navedenog, u cilju ažuriranja međunarodnih restriktivnih mjera izdatih u kontekstu krize u Ukrajini, Vlada je 14. decembra 2023. donijela Odluku o izmjenama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na djelovanja Ruske Federacije kojima se destabilizuje situacija u Ukrajini.

U oblasti **vanjskih granica**, Vlada je 7. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o dopunama Zakona o graničnoj saradnji. Osim usaglašavanja s pravnom tekovinom Evropske unije, cilj dopuna Zakona je da se, u duhu dobrosusjedskih odnosa, stanovništvu koje je nastanjeno u pograničnim područjima Crne Gore i susjednih država olakša kretanje između pograničnih područja i prelazanje zajedničke državne granice.

U dijelu **sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma**, Vlada je 5. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o sprečavanju pranja novca finansiranja terorizma, koji utvrđuje mjere i radnje koje se preduzimaju na planu sprečavanja i otkrivanja pranja

novca i finansiranja terorizma, kao i ovlaštenja i način rada policijskih službenika na poslovima koji se tiču ove oblasti. Istog dana, Vlada je utvrdila i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, kojim se u pravni sistem uvodi 17 novih krivičnih djela te vrši usklađivanje propisa s međunarodnim standardima. Dodatno, Vlada je 11. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o igrama na sreću, s ciljem uspostavljanja održivog regulisanja priređivanja igara na sreću putem telekomunikacionih sredstava i preciznijeg definisanja odredi koje se odnose na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Setom pomenutih zakona izbjegnuto je svrstavanje Crne Gore na „sivu listu“ Manivala, koja se odnosi na zemlje koje ne primjenjuju dovoljno efikasne mjere za sprečavanje pranja novca. Pored navedenog, Vlada je 19. oktobra 2023. utvrdila Predlog za potpisivanje ažuriranog bilateralnog Aranžmana EU i Crne Gore za implementaciju Zajedničkog akcionog plana zemalja Zapadnog Balkana u borbi protiv terorizma. Na ovaj način, Crna Gora ostaje dio regionalne strukture u borbi protiv terorizma, a nastavlja se i podrška EU u implementaciji aktivnosti predviđenih Zajedničkim akcionim planom zemalja Zapadnog Balkana u borbi protiv terorizma.

U oblasti **sajber bezbjednosti**, Vlada je 12. oktobra 2023. utvrdila osnovu za vođenje pregovora i zaključivanje ugovora o osnivanju Centra za sajber-kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C), kojom prilikom je prihvaćen tekst ovog ugovora. Zaključivanjem ovog ugovora stvaraju se preduslovi za jačanje sajber bezbjednosti u zemljama Zapadnog Balkana, unapređenje i razvoj saradnje među svim regionalnim akterima u borbi protiv ovih pretnji, kao i za uspostavljanja regionalnog čvorišta koje će podsticati napredne i relevantne programe i obuke, kao i saradnju u razvoju sajber nastavnog plana i programa u regionalnom akademskom domenu.

U dijelu **suzbijanja zloupotrebe malokalibarskog naoružanja**, Vlada je 12. oktobra 2023. usvojila Godišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem i municijom 2019-2025, za 2022. Od ukupno 129 aktivnosti, koliko je predviđeno da bude realizovano nakon tri godine primjene pomenute strategije, 106 su realizovane ili se realizuju stalno (82,17%), 22 djelimično (17,05%), dok jedna predviđena aktivnost nije realizovana (0,78%), što predstavlja 90,70% ispunjenosti ukupno planiranih aktivnosti. Izvještaj pokazuje da se radi na realizaciji svih aktivnosti i da je napredak ostvaren u realizaciji skoro svih aktivnosti.

Kada je u pitanju **bilans rezultata**, Specijalno državno tužilaštvo je, u saradnji sa Specijalnim policijskim odjeljenjem i drugim nadležnim resorima, nastavilo s konkretnim aktivnostima na planu **borbe protiv organizovanog kriminala**. U opsežnoj akciji realizovanoj u decembru 2023, pod sumnjom krijumčarenja cigareta, uhapšene su četiri osobe, od kojih dva službenika Uprave prihoda i carina. Takođe, u posljednjem mjesecu

2023, uhapšene su tri osobe, od kojih jedan policijski službenik, koji su osumnjičeni da su stvorili kriminalnu organizaciju u okviru koje su, kako se sumnja, međunarodnim brodovima krijumčarili 2,5 tona kokaina. U **pogledu trajnog oduzimanja imovine**, 6. decembra 2023. Viši sud u Podgorici je protiv dva pravna lica donio pravosnažnu presudu kojom ih je oglasio krivim za krivično djelo pranja novca i u korist države trajno oduzeo imovinsku korist pribavljenju krivičnim djelom – više nekretnina u nekoliko gradova u Crnoj Gori, čija je vrijednost u momentu sticanja 2006. i 2007. bila oko 8 miliona eura, a danas i značajno veća.

U okviru poglavlja **2 - Sloboda kretanja radnika**, Vlada je 27. decembra usvojila Odluku o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2024. godinu kojom se utvrđuje godišnji broj dozvola i djelatnosti u kojima se stranci mogu zapošljavati.

U okviru **poglavlja 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**, Vlada je 28. decembra 2023. usvojila Predlog strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2024 – 2028. sa Predlogom akcionog plana za 2024 – 2025.

U okviru **poglavlja 9 – Finansijske usluge**, Vlada je 14. XII 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore s Izvještajem sa javne rasprave. Zakon je potpuno usklađen sa pravnom tekovinom Evropske unije, a u skladu sa preporukama Evropske komisije, kao i preporukama MMF-a datim tokom sprovođenja Misije za procjenu zaštitnih mehanizama Centralne banke Crne Gore (Safeguards Assesment Mission). Dodatno, Vlada je 29. XII 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju s Izvještajem sa javne rasprave. Predlogom se uvode novi subjekti nadzora, čime se stvaraju uslovi za obavljanje djelatnosti osiguranja od strane postojećih pravnih lica, kao i uvođenje nove kategorije subjekata nadzora – preduzetnika-posrednika u osiguranju, po ugledu na postojeće zakonsko rješenje koje se odnosi na preduzetnika-zastupnika u osiguranju.

U okviru poglavlja **10 – Informatičko društvo i mediji**, Vlada je 19. oktobra 2023. usvojila Medijsku strategiju 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024. koja je planirana Programom pristupanja Crne Gore EU 2023-2024. Skupština 28. decembra donijela Zakon o izmjeni Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i televizija Crne Gore („Sl. list Crne Gore“, broj 125/23) kada je izmijenjen član 1 tog Zakona koji se tiče obezbjeđivanja sredstava iz budžeta Crne Gore za ostvarivanje osnovne djelatnosti RTCG kojim se definiše da se sredstva obezbjeđuju u zavisnosti od makroekonomskih parametara i limita potrošnje, s tim da iznost tih sredstava na godišnjem nivou ne može biti manji od iznosa opredijeljenog za prethodnu fiskalnu godinu. Vlada je 23. decembra 2023. usvojila Mapu puta za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža.

U **poglavlju 14 – Saobraćajna politika** u oblasti drumskog saobraćaja donijet je Pravilnik o tehničkim uslovima za projektovanje i izgradnju autobuskih stajališta („Sl. list CG“, broj 97/23), čime je nastavljeno s usklađivanjem u ovoj oblasti.

U **poglavlju 15 – Energetika** u oblasti energetske efikasnosti nastavljeno je s ispunjavanjem obaveza iz trećeg završnog mjerila donošenjem Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna transformatora snage („Sl.list CG“, broj 95/23), Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna za spoljne uređaje za električno napajanje („Sl. list CG“, broj 95/23), kao i Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna opreme za zavarivanje („Sl. list CG“, broj 97/23).

U okviru **poglavlja 16 – Porezi**, Skupština je 29. XII 2023. donijela Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o akcizama („Sl. list“ broj 125/23). Ovim zakonskim rješenjem se, u cilju smanjenja negativnih uticaja koje upotreba proizvoda od šećera imaju na zdravlje stanovništva, predlaže uvođenje akcize na negaziranu vodu sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju i bezalkoholno pivo. Istog dana Skupština je donijela i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list“ broj 125/23). Utvrđivanje navedenih akata pozitivno utiče na ispunjenje I završnog mjerila u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija**, Vlada je 9. XI 2023. usvojila Informaciju o pripremi Programa ekonomskih reformi (PER) za Crnu Goru za period 2024 - 2026. godina. Novina u odnosu na prošlogodišnji Program je da je analiza strukturnih reformi podijeljena u tri oblasti, umjesto dosadašnjih 13, i to: konkurentnost, održivost i otpornost, te ljudski kapital i socijalne politike. Predviđeno je da Program sadrži najviše šest mjera strukturnih reformi iz navedenih oblasti, koje treba da se odvijaju u periodu od najviše tri godine sa specifičnim ciljevima koje treba postići svake godine. Vlada se 23. XI 2023. upoznala sa Nacrtom poglavlja 5 - Strukturne reforme PER 2024-2026. godine, i dala saglasnost da se Nacrt pošalje na komentare Evropskoj komisiji. Nacrt predviđa implementaciju šest strukturnih reformi i devet posebnih mjera. Skupština je 28. XII 2023, u kontekstu III završnog mjerila, donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti („Sl. list“ broj 125/23). Predlogom zakona utvrđuju se bliži kriterijumi za korišćenje sredstava rezervi kao i usklađivanje vremenskog okvira za primopredaju dokumentacije, softverskih rješenja i drugih akata koji se odnose na vršenje ocjene primjene kriterijuma fiskalne odgovornosti sa Državne revizorske institucije na Fiskalni savjet. Zadatak Fiskalnog savjeta je da pruži savjetodavna mišljenja na tekstove predloga zakona ili drugih propisa koji predlažu poslanici, prati i analizira uticaj penzijskog i zdravstvenog sistema, procjenjuje osnovne fiskalne rizike i sl. koji mogu da imaju negativan uticaj na održivost fiskalne politike. Skupština je 29. XII 2023, u kontekstu I završnog mjerila, donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore. Zakon je potpuno usklađen sa pravnom tekovinom Evropske unije, a u skladu sa preporukama Evropske komisije, kao i preporukama MMF-a datim tokom sprovođenja Misije za procjenu zaštitnih mehanizama Centralne banke Crne Gore (Safeguards Assesment Mission).

U okviru **poglavlja 18 - Statistika**, Vlada je 31. X 2023. donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o utvrđivanju perioda sprovođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova i referentnog momenta popisa („Sl. list“ broj 98/23). Izmjenom Uredbe je propisano da će se popis sprovesti od 30. XI do 15. XII 2023. Vlada je 16. XI 2023. donijela Odluku o izmjenama Odluke o visini i rasporedu sredstava popisnim komisijama za finansiranje

popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. godini („Sl. list“ broj 102/23). Osnovi razlog za donošenje ove odluke, kako je naglašeno u diskusiji, je potreba da se obezbijedi dovoljan broj učesnika u Popisu, dodatnom stimulacijom, odnosno povećanjem nadoknade za njihov rad. Skupština je na predlog grupe poslanika, 27. XI 2023. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova („Sl. list“ broj 105/23) kao i Odluku o obrazovanju Odbora za praćenje primjene Sporazuma o uslovima za održavanje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova, kao i praćenje sprovođenja procesa popisa („Sl. list“ broj 105/23). Vlada je 29. XI 2023. usvojila Uredbu o izmjeni Uredbe o utvrđivanju perioda sprovođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova i referentnog momenta popisa („Sl. list“ broj 107/23), a donijeta je i Odluka o obrazovanju Komisije za praćenje uspostavljanja softvera za provjeru podataka prikupljenih tokom procesa popisa stanovništva („Sl. list“ broj 107/23). Vlada je 15. XII 2023. donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o utvrđivanju perioda sprovođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova i referentnog momenta popisa („Sl. list“ broj 113/23), kao i Odluku o izmjenama Odluke o visini i rasporedu sredstava popisnim komisijama za finansiranje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023 („Sl. list“ broj 113/23). Vlada je 27. XII 2023. donijela Uredbu o dopuni Uredbe o utvrđivanju perioda sprovođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova i referentnog momenta popisa („Sl. list“ broj 119/23), Predlog programa zvanične statistike 2024 – 2028, kao i Strategiju razvoja zvanične statistike 2024 - 2028. godine sa Predlogom akcionog plana za 2024. i 2025. godinu. Vlada je 29. XII 2023. donijela Odluku o godišnjem planu zvanične statistike za 2024. godinu („Sl. list“ broj 122/23). Godišnjim planom je planirana realizacija 200 statističkih istraživanja. Od tog broja 172 (ili 86 %) će se realizovati od strane Uprave za statistiku, kao glavnog nosioca i diseminatora statističkih podataka, 26 (13 %) istraživanja, realizovati drugi proizvođači zvanične statistike, dok će se dva istraživanja realizovati kroz saradnju Ministarstva finansija, Centralne banke i Uprave za statistiku. Realizacija navedenih akata pozitivno utiče na ispunjenje I završnog mjerila u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, Skupština je 29. decembra 2023. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list Crne Gore“, broj 125/23) u cilju regulisanja pravne situacije nastale nakon prestanka važenja odredbe člana 17 stav 1 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju predlogom da se propiše jedinstvena starosna granica za sticanje prava na starosnu penziju od 65 godina života i 15 godina staža osiguranja.

U okviru **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**, nastavljeno je sprovođenje projekta tehničke podrške iz programa IPA 2021, ukupne vrijednosti 1 milion eura u trajanju od 24 mjeseca, čiji su ciljevi dijelom usmjereni na podršku ispunjavanju završnih mjerila za ovo pregovaračko poglavlje. Tokom izvještajnog perioda, održani su prvi sastanci sa angažovanim ekspertima iz država članica EU, kako bi se mapirale aktivnosti vezane za početak revizije Akcionog plana za ispunjavanje zahtjeva kohezivne politike EU. Dodatno, analizirane su preporuke godišnjeg izvještaja Evropske komisije za ovo poglavlje, kako bi se koncipirao plan njihovog ispunjavanja za

naredni period. Takođe, završena je priprema drugog nacrtu novih višegodišnjih operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i socijalne politike, koji su dostavljeni na komentare Evropskoj komisiji.

U okviru **poglavlja 25 – Nauka i istraživanje** Vlada je 1. decembra 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju kojim će predsjedavati ministarka prosvjete, nauke i inovacija.

U okviru **poglavlja 26 – Obrazovanje i kultura** Vlada je 19. oktobra 2023. usvojila Strategiju za mlade 2023-2027 sa Akcionim planom za period 2023-2024.

U okviru **poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, Peti polugodišnji Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, koji obuhvata period mart – avgust 2023. Vlada je usvojila 1. XII 2023. U cilju ispunjenja obaveza iz petog završnog mjerila Evropskoj komisiji je 6. X 2023. poslat 16. tromjesečni izvještaj o nivou implementacije mjera o zaštiti Ulcinjske Solane (za period jul-septembar). U toku je formiranje upravljačke strukture za Ulcinjsku solanu kroz uspostavljanje društva sa ograničenom odgovornošću Park prirode „Ulcinjska Solana”, koje sprovodi Opština Ulcinj u saradnji s Ministarstvom. Ministarstvo je 20. X 2023. potpisalo Memorandum o saradnji sa Nature Returns, Unipessoal Lda. po pitanju sprovođenja projekta „*Business for Nature*“, koji služi kao pilot-projekat za testiranje inovativnog pristupa u upravljanju zaštićenim područjima: prijetnje i problemi, koji se pojavljuju u zaštićenom području, pokušavaju se riješiti kroz uključivanje privrednika koji u tome vide svoj ekonomski interes. Vlada je 21. XII 2023. utvrdila Predlog zakona o upravljanju otpadom. Na osnovu Zakona o hemikalijama, donešeni su sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o dopuni Pravilnika o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalije („Sl. list CG“, broj 91/23);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Liste klasifikovanih supstanci („Sl. list CG“, broj 116/23).

Na osnovu Zakona o životnoj sredini u izvještajnom periodu, donijet je Pravilnik o dopuni Pravilnika o bližim uslovima, kriterijumima i postupku za dobijanje prava na korišćenje ekološkog znaka („Sl. List CG“, broj 91/23).

U poglavlju **28 – Zaštita potrošača i zdravlja**, u dijelu zaštite potrošača Koordinaciono tijelo za nadzor na tržištu je u decembru 2023. donijelo i objavilo Opšti program nadzora proizvoda na tržištu za 2024, čime je nastavljeno s usklađivanjem i ispunjavanjem obaveza iz prvog završnog mjerila. Nadalje, u oblasti zdravlja Vlada je 25. X 2023. usvojila Strategiju za razvoj zdravstva za period 2023-2027. sa Akcionim planom za 2023-2024 kao i 27. X 2023. Strategiju ranog razvoja djeteta za period 2023-2027. s Akcionim planom za 2023-2024.

U okviru **poglavlja 29 – Carinska unija**, Vlada je 25. X 2023. donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i

carinskih formalnosti, u koju su prenijete odredbe u vezi sa postupanjem carinskog organa sa robom za koju se sumnja da povređuje prava intelektualne svojine. Vlada je 14. XII 2023. donijela Uredbu o carinskoj tarifi za 2024. kojom se utvrđuje visina carinskih stopa u skladu sa Protokolom o pristupanju Crne Gore Sporazumu iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije. Predmetne aktivnosti doprinose ispunjenju obaveza definisanih prvim i drugim završnim mjerilima.

U okviru **poglavlja 30 – Vanjski odnosi**, Vlada je 14. XII 2023. utvrdila Predlog zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći koji je prepoznat kao jedna od glavnih preporuka iz posljednjeg Izvještaja EK o Crnoj Gori.

Iako nije u direktnoj sprezi s pregovaračkim poglavljem 30, kao horizontalna obaveza predviđena regionalnom saradnjom u okviru Berlinskog procesa, Vlada je 11. XII 2023. utvrdila set predloga zakona koji se ratifikuju ranije potpisai sporazumi: Sporazum o slobodi kretanja na Zapadnom Balkanu sa ličnom kartom, Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini i Sporazum o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu.²

U okviru **poglavlja 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika**, nastavljen je trend usklađenosti sa odlukama Savjeta EU koje se odnose na restriktivne mjere:

- Vlada je 3. X 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Nikaragvi („Sl. list CG”, broj 96/23);
- Vlada je 3. X 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve („Sl. list CG”, broj 93/23);
- Vlada je 19. X 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Savez Mjanmara („Sl. list CG”, broj 96/23);
- Vlada je 19. X 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Tunisu („Sl. list CG”, broj 86/23);

² Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini koji ima za cilj uspostavljanje zajedničkih pravila za pojednostavljeno automatsko priznavanje profesionalnih kvalifikacija podnosiocima zahtjeva koji su te kvalifikacije stekli u jednoj od šest zemalja Zapadnog Balkana, kako bi se licima sa tim kvalifikacijama omogućio pristup i bavljenje regulisanom profesijom u drugoj zemlji Zapadnog Balkana i obrnuto, u cilju podsticanja mobilnosti profesionalaca, boljeg usklađivanja vještina sa potrebama tržišta rada i povećane produktivnosti. Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu čijom primjenom će postupak priznavanja biti efikasniji, korisnici će manje čekati na ostvarivanje svojih prava, a državni aparat će se u velikoj mjeri osloboditi suvišnih procedura. Sporazum se odnosi samo na kvalifikacije visokog obrazovanja stečene u javnim akreditovanim visokoškolskim ustanovama zemalja potpisnica. Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o slobodi kretanja na Zapadnom Balkanu sa ličnom kartom koji obezbjeđuje unaprijeđenje dalje saradnje u nastojanju da se uzajamno olakšaju uslovi putovanja i unaprijede dobri odnosi, prvenstveno pojednostavljuvanjem administrativnih procedura za ulazak, tranzit, izlazak i kratki boravak fizičkih lica na Zapadnom Balkanu, a na principima prava EU, evropskim vrijednostima i u skladu sa pozitivnom praksom EU.

- Vlada je 27. X 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije kao odgovor na nezakonito priznavanje, okupaciju ili pripojenje od strane Ruske Federacije određenih ukrajinskih regija koje nijesu pod kontrolom Vlade Ukrajine („Sl. list CG”, broj 96/23);
- Vlada je 7. XII 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjesta utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u regiji Pridnjestrovlje u Republici Moldaviji („Sl. list CG”, broj 117/23).

2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su realizovane sljedeće aktivnosti:

<p>16. oktobra - uručene nagrade pobjednicima online kviza za osnovce povodom Evropskog dana jezika</p>	<p>Kviz je, povodom 26. septembra, Evropskog dana jezika organizovao Generalni sekretarijat Vlade, u okviru projekta „EU4ME“ koji finansira Evropska unija, i u saradnji sa Ministarstvom prosvjete. U takmičenju je učestvovalo 479 učenika i učenica osnovnih škola iz Crne Gore.</p> <p>Prvo mjesto na kvizu osvojila je Leonora Ladić, učenica devetog razreda O.Š. „Milorad Musa Burzan“ iz Podgorice, drugoplasirani je Radivoje Vučeljić, učenik šestog razreda O.Š. „Olga Golović“ iz Nikšića, dok je treće mjesto zauzela Nikolina Rončević, učenica devetog razreda O.Š. „Dragiša Ivanović“ iz Podgorice.</p> <p>Njima su nagrade- tri pametna sata, uručile državna sekretarka u Ministarstvu evropskih poslova Milena Žižić i državna sekretarka u Ministarstvu prosvjete Milijana Vukotić Jelušić.</p> <p>Državna sekretarka Žižić je kazala da su Leonora, Nikolina i Radivoje odličnim rezultatima, koje su pokazali na kvizu, potvrdili koliko je važno da učimo jezike, razumijemo jedni druge i prevazilazimo razlike.</p> <p>Državna sekretarka u Ministarstvu prosvjete Vukotić Jelušić je istakla da se kreiranjem inkluzivnog, empatičnog i ambijenta solidarnosti, stvaraju pretpostavke za njegovanje kulture različitosti i izgradnju društva socijalne pravde.</p>
--	---

<p>24. oktobra – objavljen dvadesetpeti broj Biltena o evropskoj integraciji</p>	<p>Dvadesetpeti broj Biltena o evropskoj integraciji predstavlja najvažnije događaje i aktivnosti u procesu pristupanja EU tokom trećeg kvartala 2023. godine.</p>
<p>1. decembra – održane konsultacije sa civilnim sektorom o pregovaračkom procesu</p>	<p>Sa predstavnicima nevladinih organizacija, razgovarali su ministarka evropskih poslova Maida Gorčević na danas održanom prvom sastanku sa predstavnicima nevladinog sektora. Pored ministarke, sastanku su prisustvovali državni sekretar Bojan Božović i generalni direktor Direktorata za evropske fondove Bojan Vujović. Ministarka je najavila da će Vlada uspostaviti redovne konsultacije sa civilnim sektorom o pregovaračkom procesu. „Proces redovnih konsultacija sa civilnim sektorom smo zamislili kroz tematske segmente u okviru kojih ćete moći da čujete konkretnija obećanja sa naše strane. Pred nama je mnogo posla i vjerujemo da zajedničkim radom možemo ispuniti očekivanja građana i evropskih partnera“, poručila je Gorčević.</p> <p>Državni sekretar Bojan Božović je najavio je da je u toku formiranje nove pregovaračke strukture, u kojoj broj mjesta za predstavnike nevladinog sektora neće biti ograničen.</p> <p>Generalni direktor Direktorata za evropske fondove Bojan Vujović osvrnuo se na trenutno stanje u oblasti raspoloživih evropskih fondova, kao i mogućnosti koje pruža novi Plan rasta za Zapadni Balkan. Crna Gora može da očekuje značajna sredstva u okviru novog instrumenta, ukoliko se ispune uslovi vezani za ključne reformske mjere.</p> <p>Tokom konsultacija, predstavnici civilnog sektora su istakli da njihove kritike dolaze s ciljem da se stanje popravi. Ocijenili su da je potrebno promijeniti odnos države prema nevladinom sektoru, koji je potrebno uvažiti i time povratiti međusobno povjerenje. Ukazali su na potrebu da se preispita način raspodjele državnih sredstava nevladinim organizacijama i od novog Ministarstva evropskih poslova očekuju strateški pristup i jasno definisana očekivanja uloge civilnog društva u pregovaračkom procesu.</p> <p>Sastanku su u ime civilnog sektora prisustvovali Centar za ženska prava, CGO, Udruženje roditelji, UMHCG, MMNE, Građanska alijansa, CZIP, Analitiko, CIN CG, CEMI, Media centar, FORS MNE, ADP ZID, Uzor, NVO 35 mm i CEGAS.</p>

14. decembra – Ministarstvo evropskih poslova i lokalne samouprave potpisali Memorandum o saradnji

Vlada i lokalne samouprave – sinergija na putu ka EU“ – Ministarstvo evropskih poslova i opštine potpisali Memorandum o saradnji

Ministarstvo evropskih poslova potpisalo je Memorandum o saradnji sa lokalnim samoupravama i Zajednicom opština Crne Gore koji ima za cilj bolju informisanost građana i građanki o procesu evropskih integracija na lokalnom nivou. To bi posredno trebalo da dovede do bolje iskorištenosti EU sredstava, podizanja kvaliteta života i modernizacije usluga i servisa u opštinama.

U Memorandumu se navodi da se blizu 70% evropskog zakonodavstva primjenjuje na lokalnom nivou, zbog čega je neophodno da, uz Vladu koja vodi pristupne pregovore, lokalne samouprave budu uključene u njihovo planiranje i sprovođenje aktivnosti. Ministarka evropskih poslova **Maida Gorčević** je u uvodnom obraćanju potvrdila da lokalne samouprave imaju neizostavnu ulogu u procesu evropske integracije i podsjetila da je prema njima usmjeren značajan dio finansijske podrške EU. Ambasadorica Evropske unije u Crnoj Gori **Oana Kristina Popa** rekla da lokalne samouprave igraju ključnu ulogu u procesu pristupanja zemlje evropskoj porodici. Ona je ohrabрила predstavnike opština da aktivno uključe svoje sugrađane i sa njima podijele odgovornost za uspješnost procesa evropskih integracija.

U ime Zajednice opština Crne Gore, obratio se predsjednik Upravnog odbora **Dušan Raičević**. On je naveo da će se, pored novih obaveza, lokalne samouprave susresti i sa novim šansama koje se ogledaju u korišćenju kohezivnih i drugih fondova, te da preliminarna procjena da će Crnoj Gori nakon pristupanja biti dostupna i do 10 puta veća sredstva nego sada, predstavlja dodatni podstrek da lokalne samouprave ojačaju svoje timove za projekte, kako institucionalno, tako i kadrovski, te imaju sve više tehnički zrelih infrastrukturnih projekata.

Državni sekretar u MEP-u **Bojan Božović** predstavio je Strategiju informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2023-2026, koja će biti osnov za sprovođenje Memoranduma.

Božović je predstavio i Poziv opštinama da izraze interesovanje za saradnju, kroz konkretne projekte koji će doprinijeti boljoj informisanosti i uključenosti

	<p>građana u proces evropskih integracije. Ideje koje budu odabrane biće finansirane kroz EU projekat EU4ME pri Ministarstvu evropskih poslova.</p>
<p>15. decembra – MEP organizovao online kviz „Koliko znaš o EU?“</p>	<p>Ministarstvo evropskih poslova, u okviru sprovođenja Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2023- 2026. godine, tradicionalno, svake godine u decembru organizuje online kviz „Koliko znaš o EU?“ Takmičenje je realizovano u okviru projekta “EU4ME”, koji finansira EU, a u kvizu je učestvovalo 130 djece iz cijele Crne Gore i dali su 1,950 odgovora.</p> <p>Cilj realizacije kviza je podsticanje mladih ljudi da što više istražuju i saznaju o Evropskoj uniji i procesu pristupanja Crne Gore EU.</p>
<p>18. decembra – objavljen trinaesti broj časopisa Eurokaz</p>	<p>U okviru više rubrika, kroz Eurokaz su predstavljene aktuelnosti iz pregovaračkog procesa, rezultati reformi koje Crna Gora sprovodi u procesu pristupanja, uspješni primjeri korišćenja EU fondova. Sagovornici Eurokaza govore na aktuelne teme iz pregovaračkog procesa i o aktuelnostima iz domena funkcionisanja EU.</p> <p>Za Eurokaz pišu i govore predstavnici Vlade Crne Gore, Evropske komisije, novinari crnogorskih štampanih i elektronskih medija, kao i predstavnici lokalnih samouprava, privrednog sektora i nevladinih organizacija.</p> <p>U ovom broju Eurokaza možete pronaći, između ostalog, autorski tekst ministarke evropskih poslova Maide Gorčević, kao i intervju sa ambasadoricom Belgije Kati Bugenhaut o prioritetima belgijskog predsjedavanja EU u prvoj polovini naredne godine. Časopis izlazi svakih šest mjeseci i dostupan je na internet stranicama i mrežama Ministarstva evropskih poslova i eu.me.</p>
<p>25. decembra - Pobjednicima kviza „Koliko znaš o EU?“ uručene nagrade</p>	<p>Kviz je organizovalo Ministarstvo evropskih poslova, u okviru projekta „EU4ME“ koji finansira Evropska unija, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauka i inovacija.</p> <p>U takmičenju je učestvovalo 130 učenika osmog i devetog razreda osnovne škole koji su na 15 pitanja dali 1950 odgovora.</p> <p>Prvo mjesto na kvizu je osvojila Nikolina Vojvodić, učenica 9. Razreda OŠ “Vuk Karadžić” iz Podgorice, drugo mjesto je zauzeo Arnes Drpljanin, učenik 9. razreda OŠ “Nedakusi” iz Bijelog Polja, dok je</p>

trećeplasirana Ksenija Dubravčević, učenica 9. razreda OŠ "Njegoš" iz Kotora. Njima su nagrade – vaučere za kupovinu sportske opreme, uručile ministarke evropskih poslova i prosvjete, nauke i inovacija, Maida Gorčević i Anđela Jakšić- Stojanović.

2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu

Nakon što su verifikovani mandati poslanicima Skupštine 28. saziva u julu mjesecu, prva sjednica je nastavljena u oktobru, kad su izabrani predsjednik Skupštine i Administrativni odbor. Sastav Odbora za evropske integracije 28. saziva, koji podrazumijeva predsjednika i 12 članova, potvrđen je na sjednici Skupštine 25. novembra 2023. godine. Za predsjednika Odbora izabran je Ivan Vuković, dok su članovi Odbora na trećoj sjednici za zamjenika predsjednika izabrali poslanika Jovana Subovića.

Odbor je od konstituisanja održao dvije sjednice.³ Realizovane su i aktivnosti u okviru parlamentarne diplomatije.

Na Prvoj sjednici Odbora za evropske integracije, održanoj 8. decembra, članovi su razgovarali o prioritetima u okviru pregovaračkog procesa Crne Gore i EU u narednom periodu. Poslanici su izrazili spremnost da daju doprinos kvalitetu pregovaračkog procesa, u cilju ispunjavanja zajedničkog interesa, oličenog u članstvu Crne Gore u EU. Oni dijele mišljenje da konstruktivnost i inovativnost u radu, treba da bude karakteristika djelovanja Odbora u 28. sazivu Skupštine i u tom smislu najavili su aktivnu ulogu Odbora u procesu pristupanja EU.

Treću sjednicu, koja je održana 22. decembra, obilježilo je konsultativno saslušanje Maide Gorčević, ministarke evropskih poslova. Predstavljeno je trenutno stanje u pristupnim pregovorima Crne Gore i EU i konstatovan povoljan momenat za efikasniju dinamiku procesa evropskih integracija. Članovi Odbora dali su konstruktivan doprinos raspravi, posebno se zanimajući za: novine koje je Ministarstvo uvelo u poređenju sa prethodnom praksom, fokus Ministarstva u kontekstu spremnosti za privremeno zatvaranje poglavlja, imenovanje glavnog pregovarača, ali je bilo pitanja i o ulozi lokalnih samouprava u procesu pristupanja, te jačanju administrativnih kapaciteta, prije svega u oblasti programa pretpristupne pomoći. Nakon višesatne rasprave, na sjednici Odbora je konstatovano da je učinjeno dosta na planu unutrašnje konsolidacije u smislu uspostavljanja institucionalnog okvira, uz očekivanje da će se efikasnost pregovaračke strukture potvrditi i u praksi. Članovi Odbora su pohvalili inkluzivan pristup izvršnih struktura u nastavku pregovora, ističući da se sveobuhvatni proces evropskih integracija tiče različitih društvenih i političkih subjekata, ali da je važno voditi računa o

³ Predsjednik Odbora je sazvaio tri sjednice, ali je Druga sjednica Odbora odgođena za januar iz objektivnih razloga.

administrativnim kapacitetima, koje treba ne samo unaprijediti, nego i sačuvati i dodatno motivisati, kako bi se osigurala institucionalna memorija koja je za proces evropskih integracija od presudnog značaja. Učesnici sjednice saglasni su da povoljnost aktuelnog momenta na nivou Unije, kada je riječ o podršci politici proširenja, treba iskoristiti u najboljoj mogućoj mjeri, kroz jedinstvene stavove Skupštine i Vlade oko ključnih interesa i spremnosti za ispunjavanje mjerila za zatvaranje pregovaračkih poglavlja.

U okviru parlamentarne diplomatije, predsjednik Ivan Vuković i članovi Odbora Adrijan Vuksanović, Ana Novaković Đurović i Jevrosima Pejović boravili su u posjeti evropskim institucijama na poziv Evropskog parlamenta, kao dio šire skupštinske delegacije. Posjeta je organizovana u kontekstu podrške integraciji Crne Gore sa ciljem razmjene mišljenja između crnogorskih i evropskih poslanika o politici proširenja Evropske unije, sa posebnim naglaskom na reformsku agendu Crne Gore u procesu pristupanja.

Delegacija Odbora za evropske integracije u sastavu Ivan Vuković, predsjednik Odbora i Jovan Subotić, zamjenik predsjednika Odbora, učestvovala je na sastanku predsjedavajućih odborima za evropske poslove parlamenta zemalja članica EU (COSAC), koji je održan u Namuru, 14. i 15. januara 2024. godine. Sastanak je organizovan u sklopu predsjedavanja Belgije Savjetu EU, sa fokusom na raspravu o prioritetima belgijskog predsjedavanja, socijalnim pravima EU, te o proširenju EU i njegovom uticaju na budućnost Unije.

Sekretarka Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore učestvovala je na konferenciji „Uloga parlamenta u Berlinskom procesu“, u organizaciji Parlamenta Republike Albanije, uz podršku projekta „Parlamentarna diplomatija: Regionalna saradnja kroz pojačan parlamentarni dijalog“, koji sprovodi konzorcijum nevladinih organizacija iz država Zapadnog Balkana. Na konferenciji, koja je održana 13. oktobra, su razmijenjena mišljenja o značaju stvaranja parlamentarne dimenzije Berlinskog procesa, kao i o ukupnoj ulozi parlamenta Zapadnog Balkana u procesu pristupanja država regiona EU i regionalnoj saradnji. Posebno su istaknuta dosadašnja dostignuća Berlinskog procesa i važnost inicijative za Zapadni Balkan, a razgovarano je i o mogućnostima za unapređenje odnosa vlada i parlamenta regiona u ovom procesu.

Članovi Sekretarijata Odbora za evropske integracije učestvovali su i na konferenciji Odbora za evropske poslove njemačkog Bundestaga na temu parlamentarne dimenzije Berlinskog procesa, 7-8. novembra i radnoj posjeti Bundestagu i Ministarstvu spoljnih poslova Savezne Republike Njemačke od 14 – 18. novembra. Radna posjeta Berlinu organizovana je u okviru realizacije Operativnog plana projekta „Promocija evropskih integracija“ Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (GIZ).

3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

Šesnaesti sastanak Pododbora za trgovinu, industriju, carine i poreze održan je 4. oktobra 2023. u Briselu. Tom prilikom su predstavnici crnogorskih institucija predstavili su

rezultate postignute od prethodnog sastanka koji je održan u oktobru prošle godine, u oblasti slobode kretanja robe, poreza, preduzetništva i industrijske politike, carinska unije i vanjskih odnosa.

Trinaesti sastanak Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku održan je 12. oktobra 2023. u Briselu i u hibridnom formatu. Tom prilikom su predstavnici crnogorskih institucija predstavili rezultate ostvarene u oblastima informatičkog društva i medija, socijalne politike i zapošljavanja, nauke i istraživanja, kao i obrazovanja i kulture.

Šesnaesti sastanak Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku održan je 16. novembra 2023. u Podgorici. Tom prilikom su predstavnici crnogorskih institucija predstavili rezultate postignute u oblastima ekonomskih kriterijuma, kao i u poglavljima 17 – Ekonomska i monetarna politika, 18 – Statistika, 32 – Finansijski nadzor i 33 – Finansijske i budžetske odredbe.

U Briselu je 12. X 2023, u hibridnom formatu, održan 13. sastanak **Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku** između Crne Gore i Evropske unije. Na sastanku je razmatran napredak i presjek stanja u pregovaračkim poglavljima 2 – Sloboda kretanja radnika, 10 – Informatičko društvo i mediji, 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, 25 – Nauka i istraživanje i 26 – Obrazovanje i kultura. EK je konstatovala napredak u svakoj od oblasti, ukazavši da je u narednom periodu potrebno unaprijediti funkcionalnost Zavoda za zapošljavanje kako bi bio spreman da sprovodi Garanciju za mlade, zatim da je potrebno ubrzati donošenje Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije i smanjenju rodni razlika. U oblasti informatičkog društva i medija Komisija je sugerisala nastavak usklađivanja zakonodavnog okvira po pitanju elektronskih komunikacija, medija, zaštite podataka i sajber bezbjednosti i pohvalila sprovođenje S3 Strategije pametne specijalizacije i povećana ulaganja u nauku i inovacije. Kad je riječ o obrazovanju, Crna Gora nastavlja rad na unapređenju strateškog i zakonodavnog okvira, dok je donijeta Strategija za mlade s identifikovanjem četiri pravca djelovanja koje bi trebalo realizovati do 2027.

Šesnaesti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između Crne Gore i Evropske komisije, održan je 10. X 2023. u Briselu. Ovaj sastanak je bio prilika da se razmotri napredak u okviru pregovaračkih poglavlja, odnosno oblasti, koje ovaj Pododbor pokriva, s izuzetkom da ove godine pregovaračko poglavlje 12 nije razmatrano zbog nepredviđenih okolnosti sa strane EK. U dijelu pregovaračkog poglavlja 11 naglašen je napredak koji se ogleda u usvajanju dva važna dokumenta, odnosno, Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja sa Akcionim planom kao i IPARD III programa. U oblasti pregovaračkog poglavlja 13 pozdravljen je napredak u pogledu pripreme Strategije razvoja ribarstva 2024-2029 s Akcionim planom. Takođe, ukazano je na važnost usvajanja tri važna zakona i to Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, kao i Zakona o strukturnim mjerama i državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Zakona o uređenju tržišta u ribarstvu i akvakulturi koji su u parlamentarnoj proceduri duži period.

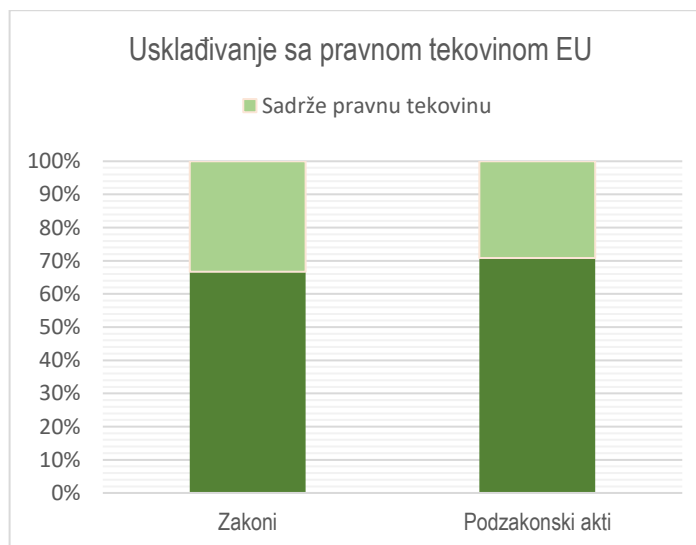
Sedamnaesti redovan sastanak **Zajedničkog konsultativnog odbora između EU i Crne Gore (ZKO)**, održan je 7. XII 2023. u Briselu, kako bi ocijenio napredak Crne Gore u procesu pristupanja EU, a posebno u oblasti reforme javne uprave. Učesnici sastanka su izrazili zabrinutost zbog smanjenja kapaciteta crnogorske javne uprave da odgovori na rastuće zahtjeve EU agende. Međutim, kako je istaknuto, sa novom Vladom otvara se prozor mogućnosti za napredovanje u potrebnim reformama u okviru pristupnih pregovora. Članovi ZKO-a su zatražili izmjenu Zakona o sprečavanju korupcije, koji tretira predstavnike socijalnih partnera i organizacija civilnog društva kao funkcionere isključivo zato što su formalno imenovani od strane Vlade, što nije u skladu s njihovom misijom da zastupaju interese organizovanih socijalnih partnera, dovodeći u pitanje njihovu autonomiju i nezavisnost kao nevladinih i neprofitnih organizacija. Pozdravljena je i inicijativa za otvaranje vrata EESC-a zemljama kandidatima, uključivanjem njihovih predstavnika u rad Odbora.

4. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU

Tokom četvrtog kvartala 2023. godine, Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 47 prijedloga propisa, od čega je 30 zakona i 17 podzakonskih akata.

Od ukupnog broja datih mišljenja u izvještajnom periodu, 25 akata sadrži pravnu tekovinu EU, od čega 15 zakona i 10 podzakonskih akata.

U tabeli ispod dat je pregled svih predloga akata koji sadrže pravnu tekovinu, a na koje su data mišljenja tokom navedenog izvještajnog perioda.

OKTOBAR 2023		
1.	Predlog zakona o izmjeni Zakona o računovodstvu u javnom sektoru	MIF
2.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu u Crnoj Gori	MUP
3.	Predlog uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti	MIF
4.	Predlog odluke o izmjeni Odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2023. godinu	MRS
5.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve	MVP
6.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Nikaragvi	MVP
7.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Tunisu	MVP
8.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Savez Mjanmara	MVP
9.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije kao odgovor na nezakonito priznavanje, okupaciju ili pripojenje od strane Ruske Federacije određenih ukrajinskih regija koje nijesu pod kontrolom Vlade Ukrajine	MVP
NOVEMBAR 2023		
10.	Predlog zakona o izmjeni Zakona o računovodstvu u javnom sektoru	MIF
11.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore	MIF
12.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o izgradnji međudržavnog mosta preko rijeke Tare na spoju magistralnog puta M3 na lokaciji Šćepan Polje (Crna Gora) i	MSP

	magistralnog puta M18 na lokaciji Hum (Bosna i Hercegovina) i priključnih graničnih dionica	
13.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o izgradnji međudržavnog mosta preko rijeke Bojane/Bune	MSP
14.	Predlog zakona o dopuni Zakona o graničnoj kontroli	MUP
15.	Predlog uredbe o izmjenama Uredbe o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD II program)	MPŠV
16.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u regiji Pridnjestrovlje u Republici Moldaviji	MVP
17.	Predlog odluke o izmjenama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na djelovanja Ruske Federacije kojima se destabilizuje situacija u Ukrajini	MVP
DECEMBAR 2023		
18.	Predlog zakona o potvrđivanju Ženevskog akta Lisabonskog sporazuma o imenima porijekla i oznakama geografskog porijekla	MER
19.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima	MER
20.	Predlog zakona o Kreditno garantnom fondu Crne Gore	MER
21.	Predlog zakona o izmjenama Zakona o akcizama	MIF
22.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju	MIF
23.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica	MIF
24.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama	MJU
25.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore	MPA
26.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu	MPN
27.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o građevinskim proizvodima	MPUD
28.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju	MRS

29.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekta u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini	MRS
30.	Predlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju	MSP
31.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe	MSP
32.	Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije iz Nairobija o uklanjanju olupina iz 2007. godine	MSP
33.	Predlog zakona o pomorsko-agencijskoj djelatnosti	MSP
34.	Predlog zakona o upravljanju otpadom	MTEO
35.	Predlog zakona o dopuni Zakona o industrijskim emisijama	MTEO
36.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima	MTEO
37.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o slobodi kretanja na Zapadnom Balkanu sa ličnom kartom	MUP
38.	Predlog zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma	MUP
39.	Predlog zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći	MVP
40.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini	MZD
41.	Predlog uredbe o Carinskoj tarifi za 2024. godinu	MIF
42.	Predlog uredbe o izmjenama Uredbe o povjeravanju dijela poslova iz nadležnosti Ministarstva kapitalnih investicija Javnoj ustanovi Zavod za geološka istraživanja	MEiR
43.	Predlog uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o zvanjima i zaradi vojno-diplomatskih predstavnika, lica upućenih na rad u međunarodnim organizacijama i administrativno-tehničkog osoblja	MOD
44.	Predlog uredbe o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz Instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD III program)	MPŠV
45.	Predlog odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2024. godinu	MRS
46.	Predlog odluke o izmjenama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Republici Savez Mjanmara	MVP

47.	Predlog odluke o utvrđivanju osnovne i doplatne liste lijekova	MZD
------------	--	------------

Od ukupnog broja datih mišljenja u **četvrtom kvartalu** 2023. godine, **25** akata sadrže pravnu tekovinu EU, od čega **15** zakona i **10** podzakonskih akata:

1.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima	MER
2.	Predlog zakona o izmjenama Zakona o akcizama	MIF
3.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju	MIF
4.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica	MIF
5.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama	MJU
6.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore	MPA
7.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o građevinskim proizvodima	MPUD
8.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekta u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini	MRS
9.	Predlog zakona o upravljanju otpadom	MTEO
10.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima	MTEO
11.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu u Crnoj Gori	MUP
12.	Predlog zakon o dopuni Zakona o graničnoj kontroli	MUP
13.	Predlog zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma	MUP
14.	Predlog zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći	MVP
15.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini	MZD
16.	Predlog uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti	MIF

17.	Predlog uredbe o Carinskoj tarifi za 2024. godinu	MIF
18.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve	MVP
19.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Nikaragvi	MVP
20.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Tunisu	MVP
21.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Savez Mjanmara	MVP
22.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije kao odgovor na nezakonito priznavanje, okupaciju ili pripojenje od strane Ruske Federacije određenih ukrajinskih regija koje nijesu pod kontrolom Vlade Ukrajine	MVP
23.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u regiji Pridnjestrovlje u Republici Moldaviji	MVP
24.	Predlog odluke o izmjenama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na djelovanja Ruske Federacije kojima se destabilizuje situacija u Ukrajini	MVP
25.	Predlog odluke o izmjenama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Republici Savez Mjanmara	MVP

5. Instrument prepristupne podrške – IPA

5.1. IPA II (2014–2020)

Tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2016, IPA 2017, IPA 2018 i IPA 2020.

U cilju nadgledanja cjelokupne efikasnosti, efektivnosti i usklađenosti sprovođenja EU podrške u Crnoj Gori, 24. novembra 20203. godine održan je Nadgledni IPA odbor, u zajedničkoj organizaciji Ministarstva evropskih poslova i Evropske komisije.

Po pitanju IPARD-a II, Evropska komisija i Vlada Crne Gore su se tokom decembra 2023. godine saglasile sa izmjenama Finansijskog sporazuma 2014-2020 za IPARD II, tj. da se budžetske obaveze u pogledu implementacije i korištenja sredstava u okviru ovog

programa produže za još jednu godinu (N+4), tačnije do 31. decembra 2024. godine, čime će se Crnoj Gori omogućiti dodatno vrijeme za realizaciju ugovorenih investicija i onih koje će se tek ugovoriti, u iznosu od 15 miliona eura. Ova inicijativa zvanično je podnešena u martu 2023. godine na sastanku ministra Jokovića sa komesarom Evropske unije Janušem Vojćehovskim u Briselu.

U izvještajnom periodu radilo se i na izmjenama IPARD II programa. IPARD II program je posljednji put izmijenjen Odlukom Komisije C(2023) 5252 od 27. jula 2023. Nakon toga, Crna Gora je 9. novembra 2023. godine dostavila Komisiji prijedlog za izmjenu IPARD II programa, uključujući revidirani finansijski plan. Nadgledni odbor IPARD II programa za Crnu Goru je 22. novembra 2023. godine razmotrio i odobrio predlog izmjena programa, putem pismene procedure. Predložena izmjena je finansijske prirode bez promjena doprinosa EU. Riječ je o izmjenama finansijskih podjela među mjerama, to jest izmjene IPARD II programa se uglavnom odnose na preraspodjelu raspoloživih sredstava unutar budžetskih godina 2019 i 2020, a sve u cilju nesmetane implementacije već raspisanih javnih poziva. Komisija je Odlukom od 13. decembra 2023. odobrila predložene izmjene IPARD II programa.

5.2. IPA III (2021–2027)

Kada je nova finansijska perspektiva u pitanju, nastavljeno je sa pripremom tenderske dokumentacije akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2021. Za ovaj program, EU je izdvojila 32,4 miliona bespovratnih EU sredstava. Ujedno je nastavljeno sa programiranjem programa IPA 2024 i finanalni nacrti akcija su dostavljeni Delegaciji EU 15. novembra 20203. godine. Indikativna vrijednost programa je oko 27 miliona eura i programom su obuhvaćene oblasti: vladavina prava, životna sredina, socijalne politike, kao i horizontalna akcija – Instrument za evropsku integraciju. Takođe, 8. decembra 20203. godine dostavljeni su i nacrti operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike i u narednom periodu se očekuju komentari na dostavljena dokumenta.

Kada je IPARD III u pitanju, druga sjednica Odbora za nadgledanje IPARD III programa održana je 7. decembra 2023. godine. Na sjednici članovi IPARD III odbora sumirali su postignute rezultate tokom implementacije IPARD II programa i definisanisali ciljeve i aktivnosti mjera kroz koje će se implementirati IPARD III program.

Uz to, tokom izvještajnog perioda rađeno je na implementaciji IPARD III programa kao i na njegovim izmjenama. Predlog izmjena se odnosi na čitavi set mjera koje se nalaze u ovom programu. Na prvom mjestu bliže su određeni kriterijumi koji se odnose na maksimalni iznos podrške koji korisnici mogu ostvariti u programskom periodu, mogućnost avansnog i faznog plaćanja. Kod Mjere 1 glavni fokus dat je poljoprivrednicima početnicima, kod Mjere 4 bliže su definisane obaveze kod pašnjaka i organske proizvodnje, dok je u Mjeri 7 glavna izmjena izvršena kod kriterijuma rangiranja.

Programi Višekorisničke Ipe

Tokom izvještajnog perioda nastavljeno je sa redovnim aktivnostima na sprovođenju aktivnih programa i akcija, i finalizaciji programiranja programa za 2024. godinu. S tim u vezi, Evropska komisija je sa zemljama korisnicama iskomunicirala nacрте akcija za program Višekorisničke IPA-e za 2024. godinu i Crna Gora je dostavila svoje komentare. Program će obuhvatiti set akcija za više zemalja koje će biti podijeljene na tri odvojene finansijske odluke Evropske komisije, u ukupnom iznosu od 432 676 000 eura: Višekorisnički višegodišnji akcioni plan za podršku Zapadnobalkanskom investicionom okviru u korist Zapadnog Balkana za 2024–2027, Višekorisnički godišnji akcioni plan u korist Zapadnog Balkana i Turske za 2024 i Višekorisnički višegodišnji akcioni plan za više zemalja o Programu EU za civilno društvo i medije u korist Zapadnog Balkana i Turske za 2024-2025. Usvajanje programa se očekuje u narednom periodu.

Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO)

Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira, održanom 8. decembra 2023.godine u Briselu odobreni su projekti iz produženog 8. poziva i redovnog 9. poziva za sufinansiranje investicija za države Zapadnog Balkana.

Crna Gora je u okviru 9. poziva podnijela jednu projektну aplikaciju koja je pozitivno ocijenjena iz sektora saobraćaja, i to:

- 1) *Crna Gora–Srbija R4 željeznička povezanost, dionica Bar – Vrbnica; Rekonstrukcija dionice Bar-Golubovci (uključujući klizište Ratac i tunel Sozina) u iznosu od 112,6 miliona eura.*

Dodatno Operativni odbor je na istom sastanku donio odluku o raspisivanju 30. poziva za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije i 10. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Za pozive su prihvatljivi projektни prijedlozi iz oblasti održivi saobraćaj, čista energija, zaštita životne sredine i klimatske promjene, digitalna budućnost i razvoj ljudskih resursa. Rok za podnošenje projektних prijava je 23. februar 2024. godine. Odluka o odobravanju projektних predloga će biti donijeta na sastanku Operativnog odbora, koji je planiran za jun 2024. godine.

Programi EU

Tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je učešće u programima Unije za koje su potpisani sporazumi o učešću između Crne Gore i EK. Do sada su potpisani sporazumi za programe **Horizont Evropa**, **Kreativna Evropa**, **Erasmus+**, **Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)** u okviru Evropskog socijalnog fonda+ (ESF+), **Program jedinstvenog tržišta**, **Digitalna Evropa**, **CUSTOMS** i **FISCALIS**.

Za programe **Građani, jednakost, prava i vrijednosti** i **EU4Health** pregovori za učešće u ovim programima su započeti i očekuje se da budu završeni do u prvom kvartalu 2024. godine.

Regionalna i teritorijalna saradnja

U okviru **Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020**, tokom izvještajnog perioda, u realizaciji su bila dva projekata podržana kroz Drugi poziv. Takođe, svih šest projekata ugovorenih u okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata bili su u fazi realizacije. Tokom izvještajnog perioda završen je i prvi ciklus monitoring posjeta projektima ugovorenim u okviru Trećeg poziva, a koje su imale za cilj da pruže podršku korisnicima i nadgledaju sprovođenje projekata. Prema planu monitoringa, prvi ciklus bio je predviđen da se sprovede u periodu od 14. septembra do 13. oktobra 2023. godine, te su stoga u oktobru 2023. sprovedene četiri monitoring posjete.

Proces evaluacije projekata podnesenih u okviru Četvrtog poziva je nastavljen tokom izvještajnog perioda i tokom oktobra su održana dva seta sastanka. Nezavisni ocjenjivači koji su bili angažovani da ocijene pune aplikacije predstavili su rezultate članovima Zajedničkog odbora za evaluaciju 11. i 12. oktobra za tematski prioritet 1 (TP 1) i 13. oktobra za tematski prioritet 3 (TP 3). Nakon predstavljanja rezultata ocjenjivača, članovi Zajedničkog odbora za evaluaciju su odlučili da će se izvršiti i treće ocjenjivanje svih predloga koji su prethodno odabrani u okviru TP 1 i izvršili su proces ponovne evaluacije ovih projekata tokom perioda 24 – 27. oktobar i 30 – 31. oktobar 2023. godine. Zbog kašnjenja u procesu evaluacije, odnosno propuštenih rokova definisanih planom nabavki CFCU, šef odeljenja za ugovaranje u CFCU je zvaničnim pismom obavijestio crnogorskog rukovodioca Operativne strukture o postojećem riziku da se proces evaluacije ne završi na vrijeme kako bi se ugovorila sredstva iz finansijske alokacije za 2019. godinu (rok za ugovaranje bio je 18. decembar 2023.). Shodno tome, crnogorski rukovodilac Operativne strukture je službenim pismom obavijestio rukovodioca Operativne strukture u Albaniji o ovom pitanju i zatražio od njega podršku u njegovom rješavanju.

Proces evaluacije je nastavljen tokom novembra 2023. godine. S tim u vezi, 10. novembra održan je sastanak sa jednim od ocjenjivača koji je vršio evaluaciju projekata pristiglih u okviru TP 3 (prezentacija njegove konačne ocjene), kao i jedan set sastanaka članova Zajedničkog odbora za evaluaciju od 6. do 9. novembra tokom kojih je rađeno ponovno ocjenjivanje projekata pristiglih u okviru TP 1. Nakon sastanka sa gore navedenim ocjenjivačem, Zajednički odbor za evaluaciju donio je odluku koja se odnosi na TP 3, dok konačna odluka za TP 1 nije donesena, iako je završeno i treće ocjenjivanje projekata u okviru TP 1. Održana su još dva sastanka Zajedničkog odbora za evaluaciju u decembru 2023. godine. Evaluacija će se nastaviti u januaru 2024. godine, dok su sredstva iz alokacije za 2019. godinu u okviru ovog Programa ostala neiskorišćena i nije ih moguće ugovoriti.

Tokom izvještajnog perioda sprovedene su posjete opštinama iz programskog područja. U periodu od 16. oktobra do 9. novembra 2023. godine sprovedene su posjete u 23 opštine u Crnoj Gori i Albaniji, tokom kojih su predstavljeni rezultati postignuti u okviru IPA II perspektive i promovisane su mogućnosti koje stoje na raspolaganju opštinama u okviru nove IPA III perspektive Programa Crna Gora – Albanija 2021-2027.

Tokom izvještajnog perioda započeta je izrada Godišnjeg izvještaja o sprovođenju programa za 2023. godinu, Godišnjeg plan rada za 2024. godinu, Plana komunikacije i vidljivosti za 2024. godinu, kao i priprema predloga za novi projekat Tehničke podrške upravljanju bilateralnim programima prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo 2021-2027. Takođe, u svrhu promocije programa, projekata i njihovih rezultata, pripremljeno je i distribuirano XVII izdanje biltena pod nazivom *Unapređivanje saradnje*.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2014-2020**, tokom izvještajnog perioda u realizaciji je bio jedan projekat podržan kroz Drugi poziv, koji je završio sa sprovođenjem aktivnosti u novembru 2023. godine. Svi projekti ugovoreni u okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata nastavili su sa realizacijom svojih aktivnosti u ovom izvještajnom periodu. U ovom periodu završen je i prvi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva. Prema planu monitoringa, prvi ciklus bio je predviđen da se sprovede u periodu od 8. septembra do 10. oktobra 2023. godine, te su stoga u oktobru 2023. sprovedene dvije monitoring posjete.

Tokom izvještajnog perioda sprovedene su posjete opštinama iz programskog područja. Naime u periodu od 16. oktobra do 8. novembra sprovedena je posjeta u 19 opština u Crnoj Gori i na Kosovu, tokom kojih su predstavljeni rezultati postignuti u okviru IPA II perspektive i promovisane su mogućnosti koje stoje na raspolaganju opštinama u okviru IPA III perspektive ovog Programa.

Osim toga, 19. decembra 2023. godine održan je bilateralni sastanak između Operativnih strukutra Crne Gore i Kosova tokom kojeg se diskutovalo o predlogu objave Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru IPA III programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2021-2027, bilateralnom sporazumu između Crne Gore i Kosova vezano za IPA III perspektivu, preostalim aktivnostima u okviru Ugovora o Tehničkoj podršci upravljanju bilateralnim programima prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo (TAGC 428 797), kao i o narednim koracima u okviru IPA III programa.

Takođe, 19. decembra 2023. godine organizovan je i prvi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje u okviru IPA III perspektive, tokom kojeg su usvojeni pravilnik i procedure Zajedničkog odbora za nadgledanje i predlog za objavu Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru IPA III programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2021- 2027. Nakon sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje počela je priprema aplikacionog paketa za Prvi poziv za dostavljanja predloga projekata u okviru ovog programa. Za potrebe promocije programa organizovan je događaj povodom Evropskog dana saradnje u Peći, na Kosovu, 13. oktobra 2023. godine.

U istom izvještajnom periodu počela je izrada Godišnjeg izvještaja o sprovođenju programa za 2023. godinu, Godišnjeg plana rada za 2024. godinu, Plana komunikacije i vidljivosti za 2024. godinu, kao i priprema predloga za novi projekat Tehničke podrške upravljanju bilateralnim programima prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo 2021-2027. Takođe, u svrhu promocije programa, projekata i njihovih

rezultata, pripremljeno je i distribuirano XVII izdanje biltena pod nazivom *Unapređivanje saradnje*.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020** završeno je sprovođenje tri projekta Prvog poziva i 12 projekata Drugog poziva. U toku je sprovođenje 5 projekata koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva, ukupne vrijednosti 2,62 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage, zaštite životne sredine i ublažavanja efekata klimatskih promjena.

Nastavljene su redovne aktivnosti na sprovođenju programa Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020, kao i programa Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027. Pripremljen je i Finalni izvještaj Ugovora o tehničkoj podršci br. 2021/429-362 i poslat Ugovornom tijelu – Delegaciji Evropske unije u BiH na odobrenje 27. decembra 2023. godine.

Kada je riječ o novom Programu prekogranične saradnje **Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027**, u toku je proces evaluacije projektnih sažetaka dostavljenih u okviru Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata, koji je bio otvoren od 5. juna do 25. jula 2023. godine. Poziv je bio fokusiran na oblast promocije turizma i kulturne i prirodne baštine. Plan je bio da se rezultati evaluacije projektnih sažetaka objave sredinom novembra, ali kako su se eksterni evaluatori susreli sa tehničkim poteškoćama u pristupu portalu preko kojeg su predate aplikacije, rokovi su pomjereni za početak 2024. godine. Ugovaranje projekata uslovljeno je ratifikacijom Finansijskog sporazuma.

U toku izvještajnog perioda, 13. decembra 2023. godine održan je Drugi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027 putem video linka. Članovi Odbora usvojili su predlog Radnog i Komunikacijskog plana za 2024. godinu. Takođe, istog datuma održan je sastanak prekograničnih struktura iz obje države i Ugovornog tijela, kako bi se razmotrili načini prevazilaženja problema uzrokovanih kašnjenjem ratifikacije Finansijskog sporazuma u Bosni i Hercegovini, a koji se tiču početka projekta Tehničke podrške za IPA III perspektivu, planiranog za 1. januar 2024. godine. U dogovoru sve tri strane odlučeno je da se sa sprovođenjem TAGC 2022 otpočne od 1. januara 2024. godine, i prije samog potpisivanja ugovora o grantu, uz to da je prefinansiranje zemalja učesnica neophodno i uz prihvatljivost troškova od navedenog datuma jednom kada Finansijski sporazum bude ratifikovan. Ugovorno tijelo – DEU BIH - pismeno je potvrdilo ispravnost i prihvatljivost navedenog načina sprovođenja TAGC 2022 komunikacijom putem imejla od 19. decembra 2023. godine.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora 2014-2020** realizovani su projekti iz Drugog i Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata. Kroz Drugi poziv podržano je ukupno devet projekata, završena je realizacija šest projekata, jedan je u fazi realizacije, dok se za dva projekta očekuje nastavak realizacije nakon odobrenja Ugovornog tijela. U okviru Trećeg poziva ugovoreno je dvanaest projekata ukupne vrijednosti 3,51 milion eura, od kojih je deset u procesu realizacije, jedan je suspendovalo Ugovorno tijelo, dok je početak realizacije posljednjeg ugovorenog projekta planiran za februar 2024. godine. Tokom izvještajnog perioda realizovano je devet monitoring posjeta projektima iz Trećeg poziva, kao i četiri terenske posjete Ugovornog tijela i Kontrolnog

tijela u cilju provjere prijavljenih nepravilnosti i verifikacije troškova koje su napravili korisnici. Za korisnike Trećeg poziva Ugovorno tijelo organizovalo je implementacionu radionicu 10. oktobra 2023. u Beogradu u cilju osnaživanja kapaciteta korisnika grantova za sprovođenje projekata.

U izvještajnom periodu organizovan je prvi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje IPA III **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora 2021-2027** na Zlatiboru 5. oktobra 2023, na kojem je uspostavljeno ovo tijelo. Drugi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa je održan u Podgorici 28. novembra 2023, na kojem je usvojen revidirani Pravilnik o radu, lista prioriteta, rezultata i potencijalnih korisnika za Prvi poziv u okviru IPA III Programa, čije se objavljivanje očekuje u prvoj polovini 2024. godine. Na sastanku je takođe usvojen predlog za spajanje finansijskih alokacija za 2022. i 2024. godinu za Prvi poziv, a usvojen je u Godišnji plan rada Zajedničkog tehničkog sekretarijata, kao i Plan vidljivosti i komunikacija za 2024. godinu.

Kako bi Program učinili vidljivijim i promovisali projekte kao primjere dobre prakse, operativne strukture su u ovom izvještajnom periodu organizovale dva događaja, odnosno Ceremoniju dodjele ugovora korisnicima iz Trećeg Poziva na Zlatiboru 6. oktobra 2023, kao i Završnu konferenciju u Podgorici 27. novembra 2023. godine.

U okviru Interreg IPA programa prekogranične saradnje **Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020**, do kraja izvještajnog perioda, završeno je svih 35 projekata Drugog poziva, čijom realizacijom je unaprijeđen kvalitet usluga u oblasti javnog zdravlja i socijalne zaštite, ojačana saradnja u oblasti zaštite životne sredine, razvijena nova turistička ponuda utemeljena na kulturnoj i prirodnoj baštini područja sve tri države, kao i poboljšano poslovno okruženje u programskom području. Na finalnoj konferenciji *Zajedno oblikujemo budućnost*, koja je održana u Podgorici 12. decembra 2023. godine, a na kojoj su učestvovali predstavnici sve tri države, predstavljeni su rezultati saradnje između institucija i organizacija iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore ostvareni tokom finansijske perspektive 2014-2020. Na konferenciji su premijerno prikazani kratki filmovi o nekoliko sprovedenih projekata, a korisnici projekata su podijelili svoja iskustva u realizaciji projekata kroz četiri panel diskusije, podijeljene po programskim prioritetima.

Kada je riječ o Prvom pozivu za dostavljanje predloga projekata u okviru **Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027**, od ukupno 217 dostavljenih predloga projekata, njih 185 je zadovoljilo administrativne kriterijume prihvatljivosti i kvalifikovalo se za dalje ocjenjivanje. Drugi po redu sastanak Odbora za odabir projekata održan je 21. novembra 2023. godine u Zagrebu. Trenutno je u toku ocjena kvaliteta projektnih predloga, čiji završetak se očekuje do kraja prvog kvartala 2024. godine. Početak ugovaranja planiran je sukcesivno po specifičnim ciljevima, počev od drugog kvartala 2024. godine.

Tokom izvještajnog perioda održana su dva tehnička sastanka između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, i to 17. novembra u onlajn formatu i 13. decembra na Lušnici, tokom kojih su dogovorene predstojeće aktivnosti i dalji koraci u vezi sa pripremom projekata od strateškog značaja, kao i realizacijom Fonda za male projekte, namijenjenog mikro i malim preduzećima iz sve tri države. Dodatno, tokom izvještajnog perioda usaglašen je i sadržaj Sporazuma o tehničkoj podršci između Upravljačkog tijela i Nacionalnog tijela

Crne Gore za Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, koji je potpisan 24. oktobra 2023. godine.

Kada je riječ o **Interreg IPA programu prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru 2014-2020**, završeno je sprovođenje 32 projekta odobrenih i ugovorenih u okviru Prvog poziva, dok se završetak 8 tematskih projekata očekuje do kraja 2023. godine. Od 40 projekata koji su odobreni u okviru Drugog poziva, crnogorski partneri učestvuju u 27 projekata, i njihovo sprovođenje se takođe završava 31. decembra godine. Od ukupno 21 odobrenog projekta kapitalizacije rezultata Prvog poziva, crnogorski korisnici su učestvovali u 18 projekata čije je sprovođenje završeno u junu 2023. godine.

Kada je u pitanju novi program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru, **Interreg IPA program saradnje Južni Jadran za period 2021-2027**, finansijski sporazum za ovaj program potpisali su 26. jula 2023, Evropska komisija, 30. avgusta 2023. Ministarstvo evropskih poslova i 4. oktobra 2023. godine Upravljačko tijelo – Regija Pulja. Očekuje se zvanično obavještenje Evropske komisije o njegovom stupanju na snagu.

Završeno je ocjenjivanje aplikacija u okviru Prvog poziva za dostavljanje projekata manjeg obima (kapitalizacija rezultata) i u toku je proces optimizacije budžeta sa uspješnim aplikantima prije potpisivanja ugovora. Odobreno je 40 projekata ukupne vrijednosti 6,8 miliona eura, od čega crnogorski korisnici učestvuju u 36 projekata s budžetom od 1,4 miliona eura. Početak sprovođenja ovih projekata se očekuje u februaru 2024. godine.

U periodu 21–23. novembra 2023. godine, u Bariju su održane tematske radionice na temu kapitalizacije, na kojima su učestvovali korisnici projekata i eksperti za pet prioritarnih oblasti saradnje u okviru programa Interreg IPA Južni Jadran 2021-2027.

Sastanci Zajedničkog odbora za nadgledanje za Program saradnje Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020 i Odbora za nadgledanje za Program saradnje Južni Jadran 2021-2027 održani su 19. i 20. oktobra u Skadru. Na sastancima su razmatrani naredni koraci po pitanju zatvaranja Programa Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020, usvojena je rang lista projekata u okviru Prvog poziva za projekte kapitalizacije i usaglašeni su ključni elementi standardnog poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru programa Južni Jadran. U okviru ovog poziva, čije se raspisivanje očekuje u januaru 2024. godine, korisnicima će biti na raspolaganju oko 38 miliona eura.

Takođe, Dan Interreg saradnje obilježen je u Kotoru 9. oktobra i tom prilikom su Milena Žižić, državna sekretarka Ministarstva evropskih poslova, i Ingve Engstrom, šef odsjeka za saradnju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, zajedno sa saradnicima održali radni sastanak sa Vladimirom Jokić, predsjednikom Opštine Kotor, i posjetili zgradu starog zatvora koja je rekonstruisana u okviru tematskog projekta iz programa Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020, a koja će od sada služiti kao kreativni umjetnički centar.

Dan Interreg saradnje obilježen je i u Bariju 25. oktobra zajedničkim koncertom muzičkih grupa mladih umjetnika koje su formirane u okviru projekta FAME, finansiranog iz sredstava programa Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020. Događaju su prisustvovali i predstavnici Ministarstva evropskih poslova.

Tokom novembra i decembra 2023. godine, snimljeno je 15 video-priča (*storytelling video*) kojima se promovišu rezultati uspješnih projekata i prekogranična saradnja među tri partnerske države, kao i jedan kratki video klip pogodan za emitovanje na TV.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa (DTP)** nastavljen je postupak zaključenja ovog programa. Što se tiče aktivnosti u okviru novog **Programa Dunavskog regiona**, na sastanku Odbora za nadgledanje donesena je odluka da se za finansiranje uslovno odobri 60 projekata podnesenih u okviru Prvog poziva. Među projektima partnerima nalazi se 37 crnogorskih institucija koje učestvuju u 31 uslovno odobrenom projektu, što je dvostruko više u odnosu na cjelokupnu prethodnu finansijsku perspektivu 2014-2020. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za crnogorske partnere iznosi oko 5,4 miliona eura. Pored toga, na sastanku je razmatrano pitanje sadržaja i datuma objave Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata, te je dogovoreno da poziv bude otvoren od 2. novembra 2023. do 29. marta 2024. godine. Vrijednost ovog poziva iznosi 43 miliona eura EU doprinosa. Takođe načelno je dogovoreno da Prvi poziv u okviru Instrumenta za podršku razvoju projekata (*Seed Money Facility*) bude otvoren od 27. novembra 2023. do 29. marta 2024. godine.

U dijelu koji se odnosi na pružanje podrške korisnicima, u Podgorici je 24. novembra 2023. godine održan inicijalni sastanak sa predstavnicima uslovno odobrenih projekata u okviru Prvog poziva Programa Dunavskog regiona. Cilj sastanka je bio upoznavanje sa sadržajem, aktivnostima i dinamikom sprovođenja projekata, kao i ukazivanje na vidove podrške koje Ministarstvo evropskih poslova pruža crnogorskim institucijama i organizacijama u okviru ovog transnacionalnog programa. Sa druge strane, radi promocije Drugog poziva, 14. decembra 2023. godine održan je info dan u Podgorici na kojem su javnosti i potencijalnim korisnicima predstavljeni programski prioriteti i pravila za podnošenje predloga projekata u okviru ovog poziva.

Kada je riječ o **Jadransko-jonskom transnacionalnom programu (ADRION)**, uspješno je završeno sprovođenje šest projekata odobrenih tokom Trećeg i Petog poziva, u kojima su crnogorski partneri imali na raspolaganju oko 1 milion eura. Projekti su se sprovodili u oblastima inovacija, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i pripreme master studijskih programa posvećenih oblastima od strateške važnosti za Jadransko-jonski region. Tokom ovog izvještajnog perioda održan je sastanak Odbora za nadgledanje na kome su predstavljeni postignuti finansijski učinci programa, izvještaj o nivou ispunjenosti programskih indikatora, kao i informacija o postupku zaključenja programa.

Što se tiče aktivnosti u okviru **IPA Jadransko-jonskog programa (IPA ADRION)**, u toku je proces evaluacije predloga projekata podnesenih u okviru Prvog poziva. Tokom ovog izvještajnog perioda održan je sastanak Odbora za nadgledanje na kome su uslovno odobrena tri strateška projekta posvećena realizaciji ciljeva Strategije Evropske Unije za Jadransko-jonski region.

Kada je riječ o **Interreg Mediteranskom programu 2014-2020**, završena je procedura izmjene budžeta projekta Tehničke podrške, te je shodno tome ažurirana aplikaciona forma i potpisan aneks Ugovora o subvenciji, u kojem je naglašeno da je budžet povećan za oko 14 hiljada eura, te sada iznosi oko 194,92 hiljade eura.

U okviru **Interreg Euro-Mediteranskog programa 2021-2027** održana je konferencija pod nazivom *Umrežavanje za kapitalizaciju* od 3. do 4. oktobra 2023. godine u Budvi. Učestvovali su predstavnici inter-regionalnih programa i relevantnih crnogorskih institucija. Takođe, održan je sastanak Odbora za nadgledanje Interreg Euro-MED programa 21. novembra 2023. godine u Ljubljani, Slovenija. Na sastanku je odobreno ukupno 56 projekata, od kojih crnogorski partneri učestvuju u 14 projekata. Predstavnici Ministarstva evropskih poslova su učestvovali na programskoj konferenciji *Povezujemo tačke*, takođe održanoj u istom periodu (21–22. novembar 2023) u Ljubljani, te sastancima koji su organizovani povodom predsjedavanja Crne Gore Programom u drugoj polovini 2024. godine i prilika za organizovanje zajedničkog događaja sa akcentom na područje Balkana. Održane su monitoring posjete crnogorskim partnerima koji učestvuju u projektima prioriteta Upravljanje – *DIALOGUE4NATURE* i *DIALOGUE4TOURISM*.

Što se tiče novog Programa saradnje **URBACT IV**, potpisan je Finansijski sporazum 29. decembra 2023. godine i angažovana je nacionalna URBACT osoba, zadužena za pružanje podrške tokom sprovođenja programa. Zatim, održane su i monitoring posjete projektima koje sprovode crnogorske opštine u okviru poziva za kreiranje Mreža za akciono planiranje, a kreiran je i sadržaj na nacionalnoj strani programske internetske stranice.

Kada je riječ o programu **Interreg Evropa**, dana 15. decembra je održan Info dan za crnogorske potencijalne korisnike na kojem su predstavljene osnovne karakteristike programa, te najavljena objava Trećeg poziva u martu 2024. godine.

5.3. Tvining i Tajeks

Kada je **Tvining instrument** u pitanju, tokom izvještajnog perioda, završena je procedura odabira predloga za sprovođenje tvininga „Jačanje kapaciteta u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja za buduću implementaciju zajedničke poljoprivredne politike (ZPP)“ koji se finansira iz programa IPA 2021 u iznosu od 1.900.000 eura. Korisnik je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a sprovodiće ga Austrija, Francuska, Mađarska i Slovenija.

Tokom izvještajnog perioda, posredstvom **Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX)**, za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 19 događaja (9 radionica, 4 ekspertske misije i 6 studijskih posjeta), uz ekspertsku podršku država članica EU.

5.4. Makroregionalne strategije

U okviru sprovođenja **Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)**, crnogorski predstavnici su učestvovali na sljedećim događajima: EUSAIR Upravni odbor od 11. do 12. oktobra u Dubrovniku, sastanak Tematske radne grupe 4 (Održivi turizam) od 24. do 25. oktobra u Zagrebu, Jadransko-jonska NURECC plus završna konferencija 30. novembra u Briselu, Konferenciji o zaštiti mora od plastike i

mikroplastičnog zagađenja 29. novembra u Zagrebu, kao i Prvoj makroregionalnoj građanskoj Agori od 7. do 8. decembra u Budimpešti. S obzirom na završetak projekta *Jedinica za podršku – podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR Facility Point)*, u toku je priprema završnog izvještaja. Takođe, odobren je i novi projekat *EUSAIR FACILITY POINT – Podrška upravljanju EUSAIR-om za unapređenu saradnju*, kroz koji će biti obezbijedena podrška sprovođenju Strategije do 31. decembra 2027. godine.

Kada je riječ o **Strategiji EU za Dunavski region (EUSDR)**, Slovenija je bila domaćin XII godišnjeg foruma EUSDR-a, koji je održan 24. i 25. oktobra 2023. godine na Brdu kod Kranju, u Sloveniji. Događaj je okupio visoke predstavnike iz Evropske unije, nacionalnih vlada, regionalne i lokalne vlasti i druge zainteresovane strane kako bi razgovarali o napretku na polju Strategije i oblikovali njenu budućnost. Uz moto „EUSDR ulazi u deceniju budućnosti“, značajna tema foruma bila je i proces proširenja Evropske unije i podrška zemljama u prepristupnoj fazi, zatim oporavak Ukrajine, proces uvezivanja, izazovi na polju energetike i saobraćaja u regionu, uključivanje mladih u Strategiju i zanimanja budućnosti. Na Forumu su učestvovali i predstavnici Crne Gore, i to na ministarskom sastanku, panelu na visokom nivou, te panelu na kojem je bilo riječi o programskom okviru IPA III i njegovoj vezi sa EUSDR. Austrija je preuzela predsjedavanje Strategijom od Slovenije za period od 1. novembra 2023. godine do 31. decembra 2024. godine.